

Handläggare: Marie Janemar

Telefon: 08-508 18 049

Pär Dahlqvist

Telefon: 08-508 18 118

Till

Farsta stadsdelsnämnd

2012-02-09

Årsredovisning och bokslut för 2011

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner årsredovisning och bokslut för 2011.
2. Stadsdelsnämnden överlämnar årsredovisning med bokslut till kommunstyrelsen.
3. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund

Stadsdelsdirektör

Sammanfattande analys

Inledning

I verksamhetsberättelsen ska, enligt stadsledningskontorets anvisningar, under kommunfullmäktiges tre inriktningsmål göras en sammanfattande beskrivning av förvaltningens arbete under året. Under respektive mål för verksamhetsområdet ska en bedömning göras om förvaltningens arbete helt, delvis eller ej har bidragit till att målen uppfyllts under året. Under mål för verksamhetsområdet ska också årets arbete kortfattat redovisas och goda exempel lyftas fram. Enligt samma skala bedöms också den måluppfyllelsen av nämndmålen. I inledningen sammanfattas måluppfyllelsen under respektive inriktningsmål.

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök

Bedömningen är att förvaltningens arbete sammantaget bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås genom att nämndmål och indikatorer uppfylls. Likaså har aktiviteter genomförts enligt plan. Undantag är miljöområdet där bedömningen är att målet delvis uppnås på grund av svårigheter att uppfylla några indikatorer.

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Bedömningen är att förvaltningens arbete sammantaget bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås. Inom förskolan uppfylls ett antal indikatorer delvis dock har värdet förbättras mot tidigare år. Undantaget är barngruppernas storlek som inte uppfylls på grund av att efterfrågan på platser har varit större än tillgången varför enheterna gjort överinskrivningar. En utbyggnad av förskoleverksamheten pågår. Inom äldreomsorgen samt individ- och familjeomsorgen uppfylls ett antal indikatorer delvis.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Bedömningen är att förvaltningens arbete sammantaget bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås genom att nämndmål och indikatorer uppfylls. Likaså har aktiviteter genomförts enligt plan. Bokslutet för 2011 visar ett resultat om 11,4 mnkr före resultatöverföringar och 7,1 mnkr efter. Årets resultat motsvarar 0,56 procent av driftbudgeten. Förvaltningen för över 4,3 mnkr från årets resultat till resultatfonden. Fonden uppgår då till 10,3 mnkr. Överskott finns främst inom förskoleverksamhet, ekonomiskt bistånd och stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Underskott finns inom verksamhetsområdena äldreomsorg samt individ och familjeomsorg för barn och unga

Nämndens arbete under året

Under 2011 har Farsta stadsdelsnämnd haft följande sammansättning.

ordinarie ledamöter

Birgitta Holm (m) *ordförande*
Gunnar Sandell (s) *vice ordförande*
Arne Fredholm (m)
Roland Bjurström (m)
Lars Jilmstad (m)
Lisbeth Crabo Ljungman (m)
Leif-Åke Andersson (m)
Vladan Bošković (fp)
Eva Gustafson (s)
Karin Lekberg (s)
Mariana Moreira Duarte (mp)
Sebastian Sandström (mp)
Inger Stark (v)

ersättare

Ann-Louise Ebérus (m)
Marie-Louise Gudmundsson (m)
Mikael Jonsson (m)
Hans Strömberg (m)
Peter Lundberg (m) t o m 17 okt
Thomas Bäcklin (fp)
Tobias Gillberg (c)
Daniel Carlstedt (s)
Godfrey Etyang (s)
Tuula Karlsson (s)
Annaklara Martin-Löf (mp) fr o m 8 feb
Coura Mbaye (mp) fr o m 8 feb
Thereza Nordlund (v) fr o m 8 feb

Nämnden har under verksamhetsåret genomfört tolv protokollförda sammanträden. Elva av dem har föregåtts av ett Öppet forum där allmänheten har kunnat ställa frågor och diskutera med de förtroendevalda. I anslutning till denna frågestund har olika verksamheter och satsningar presenterats vid sju tillfällen. Presentationerna har gällt Söderortsvisionen och Tyngdpunkt Farsta, sambandet Farsta-Högdalen, Stockholmsenkäten och projektet Modellområden, som handlar om barns psykiska hälsa. Även polisen och Socialstyrelsen har deltagit vid ett par tillfällen för att berätta om sin verksamhet.

Medborgarnas intresse för att besöka Öppet forum har varierat beroende på vilka frågor som har varit aktuella. När olika detaljplaneärenden har stått på nämndens dagordning eller när strategier för den långsiktiga utvecklingen i stadsdelsområdet har presenterats har i snitt tio medborgare kommit. Vid ett par tillfällen under hösten deltog i snitt cirka 30 medborgare för att ställa frågor om förskolor i Sköndal. Vid övriga tillfällen har omkring fem medborgare besökt Öppet forum. Under året har totalt ungefär femton personer kommit för att presentera inlämnade medborgarförslag. Själva nämndsammanträdet har i snitt gästats av en medborgare.

Exempel på ärenden som har behandlats under året

Varje år behandlar nämnden verksamhetsplan och budget, tertialrapporter, årsredovisning och bokslut. Därutöver har bland annat följande ärenden och ämnen behandlats under 2011.

- Kvalitetsgarantier för Farsta stadsdelsförvaltning 2011
- Brukarundersökningar inom de olika verksamheterna
- Förslag till idrottsprofilering i Farsta stadsdelsområde

- Så här tyckte medborgarna om stadsmiljön
- Anläggning av multisportplan i Sköndal
- Anläggning av en hundrastgård i Gubbängen
- Upprustning av grönytor vid kvarteret Stålvinkeln i Gubbängens centrum
- Lokalförsörjning för förskolan
- Upprustning av parkleken Forsängen i Farsta strand
- Skolinspektionens tillsyn av förskoleverksamheten i Farsta
- Sommarjobb för ungdomar 2011
- Tobakspolicy för fritidsgårdarna i Farsta
- Tillsyn av folköl och tobak samt receptfria läkemedel 2010
- Slutrapport från projektet Tobaksfria barn och ungdomar
- Uppföljningar och åtgärdsplaner inom hemtjänst och vård- och omsorgsboenden
- Äldreboendeplan för Östra Söderort
- Ny gruppbostad i Hökarängen
- Ansökan hos Socialstyrelsen om stimulansbidrag för insatser inom vård och omsorg om äldre
- Ansökan hos äldrenämnden om medel för ökad bemanning inom demensvården
- Ansökan hos länsstyrelsen om utvecklingsmedel för att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld
- Föreningsbidrag 2011
- Kulturbidrag till föreningar 2011
- Nya bestämmelser om Lex Sarah inom hela socialtjänsten från 1 juli 2011
- Öppna jämförelser inom övrig socialtjänst 2010 – missbruk och beroendevård
- Kartläggning av socialtjänstens kontakter under oktober 2010 med vuxna med missbruksproblem
- Äldreomsorgsinspektörernas granskning av korttidsvård för äldre i sydöstra Stockholm
- Avvikelser i hälso- och sjukvården
- Grundläggande hälso- och sjukvårdsinsatser i särskilda boendeformer för äldre
- Beskrivning av socialtjänsten i Stockholm 2010 – rapport från socialnämnden
- Socialtjänsten i Farsta 2010 – kommentarer till socialnämndens rapport
- Hemlöshet – lägesrapport 2011 från socialnämnden
- Vräkningsförebyggande arbete i Stockholms stad
- Handläggning av ekonomiskt bistånd vid tre stadsdelsförvaltningar
- Granskning av ekonomiskt bistånd i Farsta – rapport från stadens socialtjänstinspektörer
- Lägesrapport om arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott
- Stockholm – en stad för alla. Program 2011-2016 för delaktighet för personer med funktionsnedsättning

- Brukarinflytande och samverkan – funktionshinderombudsmannens årsrapport 2011
- Funktionshinderinspektörernas granskning av barn- och ungdomsboende enligt LSS
- Miljö- och hälsoskyddsmyndighets kontroll av kök inom vård och omsorg
- 2 yttranden till Socialstyrelsen efter anmälan
- 7 anmälan om missförhållande enligt lex Sarah
- Anmälan enligt lex Maria om allvarlig skada i hälso- och sjukvården i enskilt driven verksamhet – Stora Sköndals sjukhem Solgården

Remisser

- Program för kvalitetsutveckling i Stockholms stad
- Kommunikationsprogram för Stockholms stad 2012-2015
- Evenemangsstrategi för Stockholms stad
- Långsiktig plan för stadens idrottsverksamhet
- Rätten att få åldras tillsammans (Ds 2011:33)
- Ersättningsmodell i samband med parboendegaranti
- Kulturvision 2030
- Strategisk plan för bibliotek i Stockholm 2011-2015
- Miljöprogram för Stockholm 2012-2015
- IT-strategi för bättre lärande
- Skolans dokument – insyn och sekretess (SOU 2011:58)
- Program för kvinnofrid – mot våld i nära relationer 2012-2014
- Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden om vårdnad, boende, umgänge och namn
- Handlingsplan för HIV/STI-prevention för Stockholms stad
- Samarbete med landstinget kring en samlad strategi för att begränsa smittspridning vid intravenöst missbruk
- Riktlinjer för stadens budget- och skuldrådgivning
- Riktlinjer för utredning, dokumentation mm inom stadens socialpsykiatri
- Riktlinjer för handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen till vuxna med missbruks- eller beroendeproblematik
- Riktlinjer för handläggning av försöks- och träningsglägenheter
- Reviderade riktlinjer för familjevård för barn och ungdomar
- Reviderade riktlinjer för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och bistånd enligt socialtjänstlagen till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning
- Yttrande över Stadsrevisionens årsrapport 2010 för Farsta stadsdelsnämnd
- Yttrande över Stadsrevisionens rapport om aktiv avtalsuppföljning inom hemtjänst
- Motion (mp) om Europarådets rekommendationer för städers motverkande av rasism
- Motion (v) om att barn till missbrukare och psykiskt funktionsnedsatta ska ha rätt till gruppstöd

- Motion (s) om förbättrad situation för hemlösa i Stockholm
- Motion (s) om hemtjänsten
- Motion (v) om ökad jämlikhet, minskad segregation och goda uppväxtvillkor för barn och unga
- Motion (s) om införande av obligatorisk matavfallsinsamling i Stockholm
- Motion (s) om ersättningsnivåer inom demensvården
- Motion (mp) om fler bänkar i stadsmiljön
- Motion (mp) om sandlådor för halkbekämpning
- Arkitektur Stockholm – förslag till strategi för stadens gestaltning
- Program för sambandet Högdalen–Farsta
- 7 detaljplaner
- Förstudie för Spårväg syd

Upphandlingar

- Upphandling av ramavtal för parkinvesteringar och andra anläggningsarbeten
- Upphandling av sjuksköterskeinsatser kvällar och nätter inom Edö vård- och omsorgsboende
- Upphandling av inköp och distribution av dagligvaror inom hemtjänst
- Direktupphandling av inköp och distribution av dagligvaror inom hemtjänsten
- Upphandling av daglig verksamhet enligt LSS för personer med funktionsnedsättning
- Gemensam upphandling av insatser för barn, ungdomar och familjer
- Gemensam upphandling av missbruksvård för Stockholms stad
- Gemensam upphandling av system för nyckelfri hemtjänst
- Förlängning av entreprenörsavtal med Carema Care gällande Lingberga gruppboende
- Utmaning avseende driften av Farsta gruppboendestäder
- Avsiktsförklaring om personalövertagande av Farsta Västra Hemtjänst

Skrivelser

Under året har tjugonio skrivelser lämnats in av partier i nämnden – nästan en fördubbling jämfört med föregående år. Två skrivelser har lagts till handlingarna, övriga har beretts av förvaltningen och besvarats av nämnden, eller kommer att besvaras under 2012. Dessutom har två skrivelser som lämnades in under 2009 besvarats under året.

Medborgarförslag

Sedan 2007 kan allmänheten lämna in medborgarförslag till nämnden. Under 2011 har tretton medborgarförslag lämnats in, en ökning med två jämfört med föregående år. Förslagen handlar framför allt om förbättringar och satsningar i den fysiska miljön men även om utveckling av de kommunala verksamheterna. Alla

förslag utom ett, samt även tre medborgarförslag från 2010, har besvarats under året. Det återstående förslaget kommer att besvaras i början av 2012.

Sociala delegationen

Ärenden som rör enskilda personer behandlas oftast av den sociala delegation som nämnden utser i början av januari. Delegationen har under verksamhetsåret bestått av fem ledamöter och fyra ersättare och har genomfört tjugoen protokollförda sammanträden.

Arne Fredholm (m)	ordförande
Tuula Karlsson (s)	vice ordförande
Leif-Åke Andersson (m)	ledamot
Vladan Bošković (fp)	ledamot
Mariana Moreira Duarte (mp)	ledamot
Ann-Louise Ebérus (m)	ersättare
Thomas Bäcklin (fp)	ersättare
Gunnar Sandell (s)	ersättare
Inger Stark (v)	ersättare

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s INRIKTNINGSMÅL 1:

I. Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

Tillsammans med representanter för näringslivet och fastighetsägare utvecklas Farsta till en attraktiv stadsdel för boende, företagande och rekreation.

Näringslivsrådet som startade under våren har träffats vid två tillfällen. Rådet består av representanter från nämnden, förvaltningen och lokala näringslivet. Ordförande i rådet är utsedd av den politiska majoriteten i nämnden. På mötena har fokus varit utveckling av Farsta företagsområde i Larsboda och förutsättningarna för Farsta att bli en konkurrenskraftig tyngdpunkt i söderort.

Antalet bidragshushåll har varit på i stort sett samma nivå de senaste åren. Förvaltningen har fortsatt med att utveckla och förbättra handläggningen så att de sökande får ett bra stöd för att uppnå en egen försörjning. Samarbetet med Jobbtorget har stärkts bland annat genom att socialsekreterare funnits på plats vid Jobbtorget en gång i veckan. Efter granskning av socialinspektörerna kommer utredningarna att utvecklas för att säkerställa att det sociala perspektivet och barnperspektivet finns med. 243 ungdomar feriearbetade under sommaren. Motsvarande siffra var förra året 221. Ett femtontal ungdomar erbjöds feriejobb under jullet inom förvaltningens äldreomsorg och på Arbetsforum.

Arbetet för ett Stockholm med en hållbar livsmiljö fortsätter och utgår från de övergripande målen i stadens miljöprogram. Ett antal aktiviteter har genomförts för att bidra till måluppfyllelse exempelvis utbildning i ekokörning, byte av armaturer vid parklek och användning av miljövänliga transportmedel i tjänsten. Ett antal av indikatorerna uppnås delvis.

Farsta stadsdelsförvaltning har gemensamt med idrottsförvaltningen och utbildningsförvaltningen i uppdrag att utveckla Farsta stadsdelsområde som modellområde för hälsa och idrott. I förvaltningens verksamhet och i samverkan med idrottsföreningar har ett antal aktiviteter genomförts, exempelvis sportcamp där 60 barn fick prova på olika idrotter, Farstaloppet med 250 deltagare varav ca 50 förskolebarn och ett 20-tal seniorer samt inomusfotbollsturnering i Sköndalshallen tillsammans med Sköndals IK där 120 barn och ungdomar i åldrarna 12-16 år deltog.

Ett stort utbud av kulturaktiviteter har erbjudits under året. Aktiviteter har riktats till de olika enheterna men också till allmänheten. Kulturbidrag till utomstående organisationer har fördelats till 9 sökande. Kulturbidrag och föreningsbidrag har på uppdrag av nämnden setts över och resulterat i ett föreningsbidrag.

Nöjdheten med skötsel av park och grönområden är hög i Farsta, 65 %, i jämförelse med övriga staden. Endast Norrmalm har en större andel nöjda, 66 %. Bland annat har en nybyggd sträcka av strandpromenaden vid Hökarängsbadet invigts vilket gör det möjligt att gå runt norra delen av Drevviken utan att gå intill

trafikerade vägar. Grönytorna i Gubbängens centrum har rustats upp och spontanidrottsytor har anlagt i Sköndal och i parkleken Forsängen.

Boendedialogerna i Hökarängen och Farsta strand återkopplades i maj respektive juni. De boende uttryckte att de var nöjda med de insatser och aktiviteter som gjorts. I Fagersjö genomfördes boendedialog i oktober.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

1.1 Företag ska välja etableringar i Stockholm framför andra städer i norra Europa

- Uppfylls helt

Upphandling och konkurrensutsättning

Aktivitetsplanen har i stort sett följts. Nämnden har lämnat nya direktiv vad gäller upphandling av parklekar och assistansverksamhet.

Under 2011 har följande upphandlingar genomförts eller påbörjats.

- Sjuksköterskeinsatser kvällar och nätter inom Edö vård- och omsorgsboende
- Inköp och distribution av dagligvaror inom den öppna hemtjänsten
- Farsta dagliga verksamhet

Genomförd upphandling, våren 2011, avseende inköp och distribution av dagligvaror inom den öppna hemtjänsten har gjorts om under hösten 2011. Utföraren hävde avtalet med motiveringen att de ej klarade av att fullfölja sina åtaganden. Den nya upphandlingen genomförs i januari 2012, då ny entreprenör planeras ta över driftansvaret för nämnda tjänst. Ärendet kommer att redovisas för stadsdelsnämnden under januari 2012.

En utmaning har inkommit under året (2011-05-30) som avser driften av Farsta gruppboendestäder. Nämnden beslutade den 20 oktober att inte anta utmaningen och beslutade därutöver att Farsta gruppboendestäder tillsvidare ska kvarstå i kommunal drift. En avsiktsförklaring inkom våren 2011 till nämnden avseende personalövertagande av en hemtjänstenhet. Avsiktsförklaring återtogs som en konsekvens av att det stora flertalet medarbetare inom aktuell enhet, inte ställde sig positiva till att följa med till det nystartade företaget vid en eventuell verksamhetsövergång. Inga egenregianbud har lagts av nämnden under året.

Följande enheter drivs på uppdrag av förvaltningen på entreprenad:

- Veckobo vård- och omsorgsboende drivs sedan 1 juni 2004 av Stiftelsen Stora Sköndal.
- Ängsö gruppboende drivs sedan 1 juli 2008 på entreprenad av Attendo Care AB. -
- Lingberga gruppboendestad drivs av Carema Orkidén AB från den 1 mars 2009.

- Sköndals gruppboende drivs av Sköndals LSS AB från den 1 mars 2009.
- Farsta strands gruppboende drivs av Carema Orkidén AB från den 1 maj 2009.
- Postiljonens vård- och omsorgsboende drivs av Attendo Care AB från den 1 november 2009.
- Farsta dagliga verksamhet drivs av Frösunda LSS AB från 1 februari 2012.

Övriga upphandlade service- och omsorgsinsatser:

- Nattpatrull inom hemtjänsten drivs av Attendo Care AB från den 1 maj 2009.
- Sjuksköterskeinsatser kvällar och nätter inom Edö vård- och omsorgsboende drivs av Care Team Scandinavia AB från den 14 mars 2011.
- Parkskötsel drivs sedan 1 oktober 2007 av Stockholm entreprenad AB (förnyad upphandling påbörjad november 2011).
- Inköp och distribution av dagligvaror inom hemtjänsten drivs av Nordic Tjänst från den 19 september 2011.
- Matlådor till eget boende drivs av ISS Facility Service AB från den 15 november 2010.
- Kostproduktion och distribution av kost till vård- och omsorgsboende och förskola drivs av Sodexo AB från den 1 maj 2010.
- Tvättservice inom hemtjänsten drivs av Samhall AB från den 1 september 2010.
- Städning av verksamhetslokaler drivs på entreprenad (nytt ramavtal) från den 15 januari 2011.

Näringsliv

Under året har en fokusering på Farsta skett i olika sammanhang inte minst genom positionen tyngdpunkt i söderort. Stadsdelsnämndens näringslivsråd startade under 2011 med fokus på stadsdelens näringslivsklimat. I dialog med representanter från det lokala näringslivet har rådet behandlat vilka insatser som behövs och på vilket sätt man stegvis kan förbättra för näringslivet. Bland annat har det handlat om hur en effektiv marknadsföring och stark områdesprofilering bör se ut.

Klimatet för näringsidkare förbättras kontinuerligt. Farsta Hotell & Conference har öppnat under ny ledning med ny restaurang, nytt koncept och med nya arbetstillfällen. En rad helt nya verksamheter och företag har etablerats och är under uppbyggnad i företagsområdet.

Efterfrågan på butikslokaler i Farsta Centrum ökade under året och är nu betydligt större än vad som för närvarande kan tillgodoses. Detsamma gäller uthyrning av kontorslokaler där nio nya större hyresgäster företrädesvis inriktade inom service, IT-branchen och olika organisationer tillkommit. Inga redan etablerade företag har samtidigt lämnat scenen.

En medveten kulturprofilering av Hökarängen centrum och närområdet har inte enbart ökat intresset hos kulturarbetare utan resulterat i att nya näringsidkare har och är på gång att etablerat sig i området.

Olika samverkansprojekt och satsningar från hyresvärdar, företagsrepresentanter, Stockholm stads söderortsvision, stadsdelsförvaltning med flera har medfört att intresset för Farsta ökat. Nytt kulturcentrum, aktivitetshus, Hot Spot Farsta, idrottsprofilering med mera har bidragit till att höja det mediala och publika värdet för stadsdelen Farsta. Utmaningen framöver blir att med all kraft, initiativ och konstruktiva idéer garantera den positiva utvecklingens fortsättning.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel upphandlad verksamhet i konkurrens (alla nämnder)	35,43 %	35 %	35 %	2011

NÄMNDMÅL:

Företagare i Farsta har upparbetade kontakter med förvaltningen och erhåller relevant information.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Förvaltningen sammankallar	2011-01-01	2011-11-30	
☑ Näringslivsrådet tre gånger under året.			

Kommentar:

4 möten har genomförts, 22/3, 26/5, 23/9 och 8/12.

■ Möte mellan stadsdelsnämnden och det lokala näringslivet.	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse
---	------------	------------	-----------

Kommentar:

Mötet framskjutet. Hålls 21 /2 2012.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

1.2 Invånare i Stockholm ska vara eller bli självförsörjande

Antalet bidragshushåll har varit på i stort sett samma nivå de senaste åren. Förvaltningen har fortsatt med att utveckla och förbättra handläggningen så att de sökande får ett bra stöd för att uppnå en egen försörjning. Mottagningen har förstärkts med en samordnare och ökat tillgängligheten för nya sökande. Närmare

3 000 telefonsamtal från nya sökande och rådfrågande har tagits emot under året. Av de 700 inbokade nybesöken behöver en tredjedel endast tillfällig hjälp.

För att pröva nya grepp och stärka samarbetet med Jobbtorget har en socialsekreterare funnits på plats vid Jobbtorget en gång i veckan vilket har varit mycket positivt och utvecklat samarbetet ytterligare.

Arbetsforums arbetsträningsplatser har större delen av året varit belagda. Arbetsforum utreder eventuella arbetshinder och ordnar arbetsträning för personer som under lång tid fått försörjningsstöd.

Förvaltningens uppsökande boendegrupp har under verksamhetsåret genomfört 225 hembesök. Under året har 360 brev skickats ut till hushåll med hyresskuld. Av 65 inkomna avhysningsärenden har den uppsökande boendegruppen medverkat till att vräkning kunnat förhindras i 43 fall.

I nära samarbete med förtroendeläkare, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och landstinget har 35 ärenden utretts för att se om den sökande kan stå till arbetsmarknadens förfogande eller ska ha inkomst från försäkringskassan. Nya rutiner har utformats för uppföljning av återkrav där återbetalning ingår i beslutet. Erfarenheterna från verksamheten med felaktiga utbetalningar har bidragit till att utveckla utredningsmetodik i all handläggning.

Drygt 25 % av de boende inom SHIS Farsta(hotellhem) har under året haft kontakt med förvaltningens utlokaliserade socialsekreterare. Mycket av socialsekreterarens arbete har handlat om att ge råd och stöd när det gäller hushållsekonomi och skulder hos de boende.

Cirka 64 personer får stöd att sköta sin ekonomi genom att låta förvaltningen hantera de egna medlen, oftast pension.

Som en del i metodutvecklingen tas statistik fram över vilka som får försörjningsstöd. Syftet är att kunna se hur prioriteringar ska göras. Efter granskning av socialinspektörerna kommer utredningarna att utvecklas för att säkerställa att det sociala perspektivet och barnperspektivet finns med.

Feriejobb

Antalet ungdomar som fick feriearbete under sommaren ökade från 221 föregående år till 243 detta år. Målet för året var satt till 220. Ett gott exempel är Farsta gruppboendestäder inom funktionsnedsättning som tar emot feriearbetare. Flera av ungdomarna som feriearbetade förra sommaren har återkommit och fått riktiga sommarvikariat i år. Feriearbetet har blivit ett mycket bra sätt att få kontakt med ungdomar som är intresserade av verksamheten. Ytterligare ett gott exempel är att ungdomar fick möjlighet att feriearbeta som ledare i den sportcamp som förvaltningen arrangerade i samverkan med lokala idrottsföreningar.

Förvaltningen har fått mycket positiv respons från både ungdomarna och enheterna när det gäller sommarjobben. Med anledning av detta undersökte förvaltningen under hösten även möjligheterna att kunna erbjuda ungdomar feriejobb under jullovet. Detta resulterade i att ett 15-tal ungdomar erbjöds

feriejobb under årets jullov. De arbetade inom förvaltningens äldreomsorg och vid Arbetsforum.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel praktikplatser som kan tillhandahållas för de aspiranter som Jobbtorg Stockholm kan matcha i förhållande till antal anställda (alla nämnder/bolag)	2,61 %	2,6 %	öka	Verksamhetsberättelse 2011
Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi (alla nämnder/bolag)	243 st	220 st	3 500 st	2011
Andel barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd	4,8 %	5,8 %	5,0 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel barn som växer upp i familjer med ensamstående föräldrar som är beroende av ekonomiskt bistånd	2,8 %	3 %	2,7 %	Verksamhetsberättelse 2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel personer beroende av ekonomiskt ● bistånd i förhållande till befolkningen	2,9 %	3,1 %	2,5 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel ungdomar 18-24 år som är beroende av ekonomiskt ● bistånd i förhållande till samtliga 18-24 åringar i förhållande till befolkningen	1,9 %	2,4 %	2,1 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel vuxna personer beroende av ekonomiskt ● bistånd i förhållande till befolkningen	3,1 %	3,3 %	2,2 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel vuxna som har ett långvarigt beroende av ● ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	2 %	2,2 %	1,4 %	Verksamhetsberättelse 2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel nyanlända som är självförsörjande efter introduktion exkl. nyanlända som flyttat till annan kommun	73,3 %	52 %	52 %	Verksamhetsberättelse 2011

NÄMNDMÅL:

Invånare i Farsta tillvaratar sina egna resurser och får stöd för att bli självförsörjande.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel återremitterade från Jobbtorg	11,93 %	20 %	Verksamhetsberättelse 2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Samtliga sökande av försörjningsstöd som bedöms arbetsföra remitteras direkt till Jobbtorget, när de sökande har hälsoproblem ska sjukskrivande läkare snabbt kontaktas och samarbete etableras.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Ungdomar 15-17 år har arbetslivserfarenhet

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Arbetsforum planerar och administrerar insatsen vilket inbegriper att rekrytera och matchar arbetsplatser och ungdomar samt följa upp och rapportera resultatet till stadsdelsnämnden	2011-01-01	2011-09-30	

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:**I.3 Stockholms livsmiljö ska vara hållbar**

◆ Uppfylls delvis

Förvaltningens verksamheter följer och arbetar efter de övergripande målen i stadens miljöprogram. Kommunfullmäktiges mål för en hållbar livsmiljö har trots detta inte kunnat infrias för alla indikatorer under året.

Alla fordon, 17 bilar, som förvaltningen leasar är klassade som miljöfordon. Bränslet som bilarna tankas med varierar, bensin, etanol, diesel eller fordonsgas. Två av bilarna är elhybrider. Alkolås finns i flertalet bilar men saknas i tre av fordonen. Detta kommer att åtgärdas under det kommande året.

Flertalet bilar är fordon som går på fossila bränslen men som inkluderas i kategorin miljöbilar. Av förvaltningens bilar som är fordon avsedda för förnyelsebart bränsle är sex etanolbilar och en är en mindre lastbil avsedd för fordonsgas. Andelen förnyelsebara bränslen har minskat sedan föregående år och är 61,1 procent. En anledning är att det har varit svårt att tanka fordonsgas. Timplånga köer har inte varit ovanliga och det har även tidvis varit brist på fordonsgas. Den låga andelen etanol gäller främst en av de sex etanolbilarna och kan bara tolkas som att några av förarna inte uppfattat att bilen varit ett etanolfordon. Berörd enhet har informerats och problemet åtgärdats.

ISA-utrustning skulle finnas i samtliga bilar under 2011 men företaget som har haft i uppdrag att montera in utrustningarna har inte fullgjort sitt uppdrag. ISA står för "Intelligent Stöd för Anpassning av hastighet". I ungefär hälften av bilarna har ISA-utrustningen varit i funktion under större del av året, i fyra av bilarna har ISA aldrig installerats. Övriga har haft fungerande ISA mycket sporadiskt och endast i början av året. Detta har gjort att förvaltningens ambition att ha ett miljökörningsindex som indikator inte gått att genomföra. Sedan hösten 2011 har staden inget avtal för ISA varför förvaltningen avvaktat med att köpa in ISA-utrustning vid leasing av nya fordon.

Utbildning i ekokörning för medarbetarna har fortsatt under året. Arton personer deltog i utbildningen.

Elförbrukningen blev något högre än det uppsatta målet. Det är svårt att prognostisera hur elförbrukningen kommer att bli under ett år. Många faktorer spelar in som en oväntat kall vinter och det ökade behovet av lokaler främst när det gäller förskolor.

Vid tidigare genomgång av elabonnemang har tariffbyte föreslagits för ett 50-tal abonnemang. Byte av tariffer enligt konsultens förslag har skett till 95 procent. Resterande abonnemang byts framöver. Kostnadseffekten av tariffbytena kan avläsas vid utgången av 2012.

Verksamheterna har fortsatt arbetet med att höja andelen inköpta ekologiska livsmedel. Vid årets slut hade de ekologiska livsmedelsinköpen nått årsmålet 16 procent.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
<p>Andel av stadens storkök eller storhushåll i stadens verksamheter som sorterar ut matavfall för biologisk behandling</p>	0 %	40 %	40 %	2011
<p>Kommentar: Förvaltningen har tagit fram en mall som ska tas med vid inventering av förskolornas soprum för att se vilka förskolor som har förutsättningar för sortering av matavfall. Inventeringen är planerad att utföras av förvaltningens kontaktperson tillsammans med personal från trafik- och renhållningsförvaltningen. Trafik- och renhållningsförvaltningen har ännu inte haft möjlighet att besöka förskolorna på grund av tidsbrist. Det betyder att det saknas verksamheter som sorterar ut matavfall inom förvaltningen.</p>				
<p>Andel av stadens verksamheter som sorterar ut förpackningar och papper (alla nämnder/bolag)</p>	96 %	100 %	100 %	2011
<p>Kommentar: Brandsäkerhetsskäl och brist på lokalutrymme kvarstår för att möjliggöra sortering. I samband med översynen av soprumsyta för biologisk hantering av matavfall ses även denna brist över.</p>				
<p>Andel elbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon</p>	0 %	0 %	2,5 %	2011
<p>Kommentar: Leasingkostnaden för en elbil är hög jämfört med andra miljöbilar. Förvaltningen har därför valt att avvakta utvecklingen på elbilsmarknaden.</p>				

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel fordon som använder odubbade vinterdäck, exkl. utrycknings- och specialfordon (alla nämnder/bolag)	100 %	100 %	100 %	2011
Andel förnyelsebart drivmedel i stadens egna och leasade etanol- och fordonsgasfordon (alla nämnder/bolag)	61,1 %	95 %	85 %	2011
Kommentarer: Förvaltningen har under året haft sex etanolbilar samt en mindre lastbil avsedd att tankas med fordonsgas. Andelen förnyelsebart bränsle har sjunkit sedan föregående år. Långa köer för att tanka fordonsgas och brist på fordonsgas har angivits som skäl för den låga andelen.				
Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel (alla nämnder)	16 %	16 %	16 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel medarbetare som under arbetstid använder miljövänliga transportmedel när de reser i tjänsten	87 %	85 %	85 %	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon ● exkl. utrycknings- och specialfordon (alla nämnder/bolag)	100 %	100 %	100 %	Verksamhetsberättelse 2011
Andel upphandlingar av datorer och övrig elektronikutrustning, kontorsmöbler, textilier, däck, ● städkemikalier och städtjänster där krav ställts på att prioriterade miljöskadliga ämnen inte ingår (alla nämnder)	100 %	100 %	tas fram av nämnden	2011
♦ Elförbrukning (alla nämnder/bolag)	4 422 495 kWh	4 300 000 kWh	680 gWh	2011
Kommentar: Flera förskoleenheter och avdelningar, några i paviljonger, har öppnats under året vilket lett till en ökad elförbrukning. Ny och ökad belysning har installerats vid bollplaner och parklekar. Vintern var lång och kall vilket också gav en ökad förbrukning.				
♦ Elförbrukning per kvadratmeter	56 kwh/kvm	49 kwh/kvm	80 kWh	2011
Kommentar: Differensen i lokalyta från år 2010 beror på tidigare avläsningsfel.				

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
------------------	------------	-----------	-----------

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Farsta stadsdelsnämnd ska ta fram en ☒ förstudie för hur Farsta kan omdanas utifrån Farsta Large och Söderortsvisionen	2011-01-01	2011-12-31	

Kommentar:

Framtagandet av en stadsbyggnadsstrategi för tyngdpunkt Farsta har pågått under det andra halvåret 2011 och fortsätter in på år 2012.

NÄMNDMÅL:

Förvaltningens arbete bidrar till en hållbar livsmiljö genom effektivt nyttjande av energi.

◆ Uppfylls delvis

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Armatyrerna på minst en av lekplatserna enligt inventering 2010 ☒ ska bytas till energieffektivare armaturer.	2011-01-01	2011-12-31	

Kommentar:

Armatyrerna vid parkleken Starrmyran i Hökarängen har bytts ut vilket medför att energiförbrukningen för utebelysningen minskat med fyra femtedelar på parkleken.

Medarbetare som kör förvaltningens ☒ tjänstebilar ska genomgå utbildning i ekokörning.	2011-01-01	2011-12-31	
--	------------	------------	--

Kommentar:

Den praktiska delen av utbildning i ekokörning genomfördes under våren, 18 medarbetare deltog. Möjlighet att medverka i teoripasset av utbildningen har givits två gånger under hösten. Ett fåtal medarbetare som inte haft möjlighet att delta vid dessa tillfällen får en ny chans i januari 2012.

Miljökörningsindex tas fram för ☒ förvaltningens bilar.	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse
---	------------	------------	-----------

Kommentar:

ISA-systemet har inte fungerat som förväntat. Statistikuppgifter har inte varit möjliga att hämta för många av bilarna. Flera ISA-utrustningar har aldrig monterats av företaget som ansvarat för uppgiften.

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Revidering av förvaltningens bilrutin.	2011-01-01	2011-03-31	
Kommentar: Bilrutinen uppdaterades i mars 2011.			
☒ Undersöka möjligheten att sänka elkostnaderna genom tariffoptimering av förvaltningens samtliga elabonnemang.	2011-01-01	2011-12-31	

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

1.6 Stockholmarna ska vara nöjda med kultur- och idrottsmöjligheterna i Stockholm

Uppfylls helt

Söderortsvisionen - idrott och hälsa

Farsta stadsdelsförvaltning har gemensamt med idrottsförvaltningen och utbildningsförvaltningen i uppdrag att utveckla Farsta stadsdelsområde som modellområde för hälsa och idrott. Exempel på aktiviteter som genomförts:

- I mars genomfördes ett samrådsmöte med 14 idrottsföreningar.
- I augusti genomfördes gemensamt med tre idrottsföreningar ett sportcamp där 60 barn fick prova på olika idrotter, vilket var mycket uppskattat.
- I september genomfördes en idrottsmässa på Hästhagsskolan skolgård gemensamt med utbildningsförvaltningen och lokala idrottsföreningar. Ett 100-tal barn fick prova på handboll, basket, fotboll, tennis, ishockey och judo.
- 20 oktober genomförde stadsdelsförvaltningen Farstaloppet, ett motionslopp med 250 deltagare varav ca 50 förskolebarn och ett 20-tal seniorer.
- I november installerade stadsdelsförvaltningen och idrottsförvaltningen en konstskridskobana i Fagerlidsparken i Hökarängen. Detta blev en succé och planen var full om dagarna med barn som spelade bandy. För att göra anläggningen tillgänglig för allmänheten i övrigt flyttades konstisbanan i december till torget i Hökarängen.
- 23 november genomfördes ånyo ett samrådsmöte med 16 lokala idrottsföreningar. Flera föreningar är intresserade att utveckla Högdalstoppen till ett friluftssportområde. De är även intresserade att samverka med förskola och skola gällande rörelse, motion och idrott. På mötet beslutades att stadsdelsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, idrottsförvaltningen samt lokala föreningar gemensamt ska genomföra en hälsans dag och ett större Farstalopp 1 september 2012.

- I december genomförde stadsdelsförvaltningen tillsammans med Sköndals IK en inomhusfotbollsturnering i Sköndalshallen. 120 barn och ungdomar i åldrarna 12-16 år, varav 20 flickor, deltog i turneringen.
- Planering pågår tillsammans med 5 föreningar att genomföra ett nytt sport-sommarcamp för barn och ungdomar 2012.

Kultur

Förvaltningens verksamhet har under året bjudit på rika tillfällen till kulturupplevelser och eget skapande. Genom organisationen av kulturombud för förskola, fritid, äldreomsorg, socialpsykiatri samt omsorg om funktionsnedsatta skapas en aktivitetsförankring i direkt kontakt med brukarna. Nedan följer exempel på aktiviteter som genomförts.

Förskola

- ”Siv sover vilse”, Teater Tre spelade sex föreställningar
- ”Så gör prinsessor”. Boulevardteatern spelade sex föreställningar för alla barn födda 06
- ”Hur långt når Alfons?”, Boulevardteatern spelade 18 föreställningar för alla 3, 4 och 5-åringar.
- 36st förskolepersonal utbildades till dans- och ramspiloter. Nu har Farsta stadsdelsförvaltning 85st. Utbildningen innehöll musik/rytmik, dans, sång, röst och ramsor.
- Konstpedagogen Elisabet Skoglund genomförde en föreläsning för all personal inom förskolan. Det var en mycket uppskattad föreläsning som direkt fick resultat i verksamheterna i och med att personalen fick massor av tips på bland annat bra och billigt bildmaterial.
- Barnkulturnätverk. Farsta stadsdelsförvaltning har under året sammankallat till ett barnkulturnätverk inom Stockholms stad. De viktigaste punkterna på agendan är att kartlägga hur det ser ut i stadsdelarna för att se om vi svarar upp mot Kultur i ögonhöjds övergripande mål.

Fritid

- Parklekarna arrangerat teaterföreställningar och hantverksworkshops.
- Öppna förskolan har genomfört babysalsa och en gemensam storsångsamling.
- Farsta ängen har visat sommar-teater av och med Teater Moped
- Tuben, Forsängen och Morris har visat föreställningar av Teater De Vill
- Forsängen och Morris har haft Zumbadans för flickor.
- Parklekarna har haft musikuppträdanden i samband med sina familjekvällar
- Fritid för funktionshindrade på Morris har genomfört en musikcirkel
- Den 18 juni genomfördes en familjefestival på Farsta ängen

- Fritidsgårdarna bjöd in Zinat Pirzade, standup comedyartist, författare, föreläsare och skådespelare till en gemensam tjejkväll

Äldreomsorg

- Bjudit in artister från Kultur i vården.
- Firat traditionella högtidsdagar med musikinslag.
- Dagverksamheterna för personer med demensdiagnos har köpt in skivor, böcker, filmer och material för eget skapande.
- Farsta Sjukhem har genomfört flera sångstudiecirklar
- För alla seniorer i Farsta genomfördes i samarbete med frivilligorganisationer, pensionärsföreningar och kulturföreningar 9 sommarutflykter
- En programserie, sommarunderhållningen ”Onsdagar i Ladan” med 7 tillfällen på Farsta gård med dans, musikunderhållning och aktiviteter

Funktionsnedsättning

- Bjudit in artister från Kultur i vården.
- Utifrån anpassning till brukarnas olika behov och förutsättningar har man köpt in böcker, film, musik, teaterbesök och besök på museum.
- Emmaverksamheten har varit på Klara soppteater, Naturhistoriska museet, Sidenväveri och museum, Nationalmuseum, Prins Eugen. Thermopolium Boreale, Stockholms konserthus och Luciakonsert.
- Daglig verksamheterna Stora Edsvalla och Höken har köpt in skivor, deltagit i musikcirklar och varit på konsert på Globen.
- Strandvillan har köpt in instrument

Kulturbidrag

Kulturbidrag till utomstående organisationer för öppna kulturarrangemang har fördelats. 9 ansökningar beviljades bidrag av nämnden. På nämndens uppdrag har föreningsbidraget och kulturbidraget setts över. Resultatet blev att bidragen slogs ihop till Föreningsbidrag som innehåller gemensamma riktlinjer och en gemensam ansökningsblankett.

Samarbeten

I samarbete med Biblioteket i Farsta genomfördes Mangaverkstad på påsklovet och Teaterföreställningen ”Underbart lilla Zebra” av och med Cirkus Tigerbrand på höstlovet. I samarbete med föreningar genomfördes under året Nationaldagen, Hökarängens dag, Plaskdammsfestivalen, teaterföreställningen ”Förorten brinner” av och med Fryshuset på Romskt kulturcentrum och Torgfest i Hökarängen med stöd av kulturmedel.

NÄMNDMÅL:

Farstas invånare har tillgång till olika kulturaktiviteter.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel förskoleavdelningar där barnen upplevt en professionell kulturupplevelse under året	100 %	100 %	2011
<p>Kommentar: 20:e oktober genomförde Farsta stadsdelsförvaltning tillsammans med lokala idrottsföreningar Farstaloppet, en aktivitet inom idrottsprofilering av Farsta stadsdelsområde. Ett 60-tal förskolebarn deltog i loppet.</p>			
● Antal kulturombud	38	38	Verksamhetsberättelse 2011

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

1.7 Stockholmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning

● Uppfylls helt

Park och stadsmiljö

I maj invigdes en nybyggd sträcka strandpromenad vid Hökarängsbadet. Sträckan gör att det är möjligt att gå runt den norra delen av Drevviken utan att gå intill trafikerade vägar. Den nya strandpromenaden har snabbt blivit ett populärt promenadstråk. Exploateringskontoret påbörjade utbyggnaden av sträckan under Ågestabron efter försening. Sträckan beräknas vara klar i början av 2012 och då kan man följa strandpromenaden från Orhem till Fagersjö.

Under året har en utredning av de gamla träbryggorna vid Magelungens strandpromenad gjorts. Utredningen visar att stålkonstruktionerna är i stort behov av underhållsinsatser. Underhållet av dessa påbörjades under året och kommer troligtvis att pågå under flera år framöver.

Nya spontanidrottsytor har anlagts inom området. I Sköndal har en multisportplan med konstgräs och belysning anlagts. I samband med övrig upprustning av parkleken Forsängen har en asfaltplan för landbandy och basket anlagts. Intill parkvägen mellan Hökarängens och Gubbängens centrum har en hundrastgård anlagts.

I samarbete med exploateringskontoret har grönytorna i Gubbängens centrum rustats upp. Bland annat har gamla buskage ersatts med perenner. Möjlighet till boulespel finns. Platsen upplevs som mer ljus och öppen efter upprustningen.

Inventering av stadsdelens parkvägar genomfördes under året. Inventeringen visar att cirka 15 procent av parkvägnätet är i behov av underhåll.

Avtalet för parkskötseln löper ut under hösten 2012. Arbetet med att upprätta ett förfrågningsunderlag för en ny upphandling påbörjades under året.

Tre nya brukaravtal har tillkommit under året. Avtalen omfattar bland annat slåtter och slyröjning på Farstanäset, skötsel av parkmark längs strandpromenaden vid Sköndalsbro och slyröjning av en del parkmark i Gubbängen. Förvaltningen har 21 brukaravtal.

Söderortsvisionen - boendialoger

Boendialogerna från 2010 återkopplades i Hökarängen under maj och i Farsta strand i juni. Återkopplingen av boendialogerna i Hökarängen skedde samtidigt som Hökarängens dag arrangerades. Ca 300 personer besökte informationstälten på torget och träffade representanter för bostadsbolagen, centrala förvaltningar och stadsdelsnämndens och stadsdelsförvaltningens representanter.

Sammantaget var responsen från Hökarängsborna att många av de önskemål som framfördes under boendialogen hade genomförts. Bland annat uppskattade många att torget blivit lugnare, renare och trivsammare. Flera äldre berättade att de nu kände sig tryggare på torget i och med att det lilla caféet fanns med personal från stadsdelsförvaltningen och söderledskyrkan och de kunde gå till torget och vara där en stund under fina dagar. Under året har stadsdelsförvaltningen tillsammans med lokala föreningar och kulturengagerade genomfört musik på torget, bazar, plaskdammsfestival och luciatåg. Flera hade uppmärksammat att parkvägarna till och från centrum blivit städade och att parkbänkar och belysning var hela.

I Farsta strand kom ungefär 650 personer till återkopplingsdagarna. Många var positiva till det som genomförts efter boendialogen. Ett exempel på detta var den basketvecka för barn och ungdomar under sommarlovets första vecka som förvaltningen arrangerade tillsammans med Familjebostäder. Idrottsföreningen Polisen Basket höll i själva arrangemanget på Magelungsskolans gård. Många deltog i aktiviteterna. Av de åtgärder som genomförts sedan boendialogen var trygghets- och säkerhetsåtgärder de mest populära.

Fagersjö hade boendialog den 13-15 oktober. Ungefär 700 kommentarer lämnades av besökarna. Sammanfattningsvis så trivs de boende i sitt område. Skola, fritidshem och förskola är bra. Närheten till naturen är mycket uppskattad. Många önskar att rekreativsmöjligheterna av sjön Magelungen blir bättre, ungdomarna vill ha en konstgräsplan och förbättrade kommunikationer finns också på önskelistan.

Trygghet

Utifrån de övergripande målen i Stockholms stads brottsförebyggande program har en arbetsplan för Farsta lokala BRÅ tagits fram. Aktiviteter har utformats för

de behov som finns i stadsdelsområdet. Effekterna av aktiviteterna tas upp under olika rubriker i verksamhetsberättelsen.

Farsta lokala BRÅ:s årliga informationsdag om brottsförebyggande arbete genomfördes lördagen den 28 maj. I år hade dagen tema narkotika och bland många medverkande organisationer fanns Maria Ungdom. Det var mycket lyckat att ha informationsdagen i anknytning till skolavslutningen.

Förvaltningen har tillsammans med Familjebostäder samordnat gemensamt trygghetsmöte i Farsta strand. På mötet deltog utöver boende även närpolisen och trafikkontoret. Trygghetsmöte anordnades även i Sköndal. Förutom boende deltog närpolisen, trafikkontoret och fältassistenter från förvaltningen. På båda trygghetsmötena användes kartor där otrygga platser, dålig belysning, önskemål om slyröjning med mera noterades. Önskemålen följdes upp och flera åtgärdades av förvaltningen och trafikkontoret kort efter mötena.

Säkerhet

Arbetet med den stadsövergripande risk- och sårbarhetsanalysen fortsätter för att framöver ge en gemensam säkerhetsstrategi för staden. En skarpare och mer träffsäker metod har utarbetats under året för att kunna analysera stadens förmåga att upprätthålla sina prioriterade åtaganden. Tre scenarier, vansinnesdåd, utebliven leverans av upphandlad omsorg och service samt informationsläckage, är gemensamma för samtliga förvaltningar och ska därmed kunna skapa en samlat bild av stadens förmåga till krishantering. Arbetet påbörjades under 2011 för att avslutas i början på 2012.

Stadsledningskontorets projekt ”Styrel” har genomförts under året. Projektet innebär att elsystem är identifierade och prioriterade. Avsikten är att vissa viktiga samhällsfunktioner i staden ska upprätthållas vid en kris och elbristsituation. Prioriteringarna i Farsta gäller i första hand äldreomsorg, socialpsykiatri, vård- och omsorgsboenden, gruppboende samt viktiga förvaltningslokaler.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
<ul style="list-style-type: none"> ● Stockholmarnas nöjdhet med skötsel park och grönområden 	65 %	63 %	60 %	2011
<ul style="list-style-type: none"> ● Antal identifierade sårbarheter som nämnden/bolagsstyrelsen avser att arbeta förebyggande med under året 	11 st	11 st	48 st	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
● Antal inträffade incidenter	70 st	100 st	minska	2011

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Utveckla lokal områdessamverkan utifrån program för Söderort samt ☒ utarbeta uppföljningsbara aktiviteter och indikatorer som mäter trygghet och delaktighet.	2011-01-01	2011-04-30	

☒ Alla verksamheter ska göra risk- och sårbarhetsanalyser	2011-01-01	2011-12-31	
---	------------	------------	--

Kommentar:

Arbetet pågår kontinuerligt.

NÄMNDMÅL:

Farsta upplevs som ett tryggt område att bo och vistas i.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel tobaksanvändare i årskurs 9 (BRÅ)	22,08 %	20 %	2011
● Andel yttranden som leder till ungdomstjänst	26,76 %	30 %	Verksamhetsberättelse 2011
● Andel yttranden som leder till ungdomsvård.	22,54 %	25 %	Verksamhetsberättelse 2011
● Antal barn och unga som stadsdelen får polisrapport om att de ha begått brott i åldersgrupperna 0 t.o.m. 14 år (BRÅ)	57	50	Verksamhetsberättelse 2011

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Antal barn och unga som stadsdelen får polisrapport om att de ha begått brott i åldersgrupperna 15 t.o.m. 17 år (BRÅ)	75	100	Verksamhetsberättelse 2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Boendedialoger ska hållas i Farsta strand och Hökarängen tillsammans med bostadsbolagen.	2011-01-01	2011-12-31	

Kommentar:

Återkoppling av 2010 års boendedialoger arrangerades 12-14 maj i Hökarängen och den 17-18 juni i Farsta strand.

Farsta lokala BRÅ arrangerar en informationsdag i Farsta centrum i samverkan med det lokala näringslivet.	2011-03-01	2011-10-31	
---	------------	------------	--

Kommentar:

Lördagen den 28 maj genomfördes en informationsdag om brottsförebyggande arbete med tema narkotika på Farsta torg. Farsta lokala BRÅ valde att ha ett tema där det brottsförebyggande arbetet är involverat istället för att samarrangera med det lokala näringslivet vilket gjordes 2010.

Farsta lokala BRÅ har fyra möten per år	2011-01-01	2011-12-31	
---	------------	------------	--

Kommentar:

Farsta lokala BRÅ hade fem möten under året.

Informationsmöten för medarbetare inom äldreomsorgen om hur brott mot äldre kan förebyggas.	2011-03-01	2011-11-30	
---	------------	------------	--

Medarbetare i Farsta är insatta i stadens säkerhetsprogram.	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse
---	------------	------------	-----------

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
----------------------	------------	-----------	-----------

Kommentar:

Arbetet påbörjades under 2011 och fortsätter under 2012. I första ledet är målgruppen enhetscheferna.

-
Resultat från boendedialogerna ska ☒ återkopplas till de boende i Hökarängen och Farsta strand.	2011-01-01	2011-11-30

Kommentar:

Återkoppling av synpunkter från boendedialogerna förmedlades till Hökarängsborna den 12-14 maj och till Farsta strandsborna den 17-18 juni.

-
Rutiner för uppföljning beskärning av störande vegetation längs parkvägar ☒ upprättas i samråd med entreprenören för parkdrift.	2011-01-01	2011-06-30

Kommentar:

Ny rutin för beskärning av störande vegetation vid parkvägar har införts. Arbetet ska utföras under juli till september. Entreprenören lämnar fortlöpande redovisning till förvaltningen under perioden. Arbetssättet underlättar förvaltningens möjlighet att göra en bra uppföljning av åtgärden.

-
Trygghetsmöten ska hållas i ☒ stadsdelsområdet med inriktning på den fysiska miljön.	2011-01-01	2011-12-31

Kommentar:

Trygghetsmöte genomfördes i samarbete med Familjebostäder i Farsta strand den 16 november. På Sköndals bibliotek arrangerade förvaltningen trygghetsmöte den 14 december. Trygghetsmöte genomfördes i samarbete med Stockholms hem och hyresgästföreningen i Hökarängen den 11 maj. Flertalet av de som kom var ungdomar. Miljön kring tunnelbanan på kvällar och helger ansågs mest otrygg.

NÄMNDMÅL:

Invånare och besökare har tillgång till rena parker och grönområden för rörelse, skönhetsupplevelser och lek

Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ En hundrastgård i Gubbängen ska anläggas.	2011-01-01	2011-12-31	
Kommentar: En ny hundrastgård är anlagd intill parkvägen mellan Hökarängens och Gubbängens centrum.			
☒ Stadsdelens parkvägar ska inventeras och ett underhållsprogram upprättas för dessa	2011-01-01	2011-12-31	
Kommentar: Inom stadsdelsområdet finns cirka 7,5 mil parkvägar. Efter inventeringen kan vi konstatera att 15 procent av parkvägnätet är i behov av åtgärder. Två procent är i akut behov av åtgärder för god säkerhet ska uppnås. Cirka 9 procent av vägarna bör åtgärdas inom de närmsta åren. Resten av skadorna är av ringa karaktär och behöver inte åtgärdas förrän om fem till tio år. Den mest frekventa skadetyper är att beläggningarna knäcks av trädrötter. I samband med att skadorna åtgärdas bör man överväga om en del träd ska fällas för att undvika skador i framtiden.			
☒ Tillgängligheten till Farstas stränder öka.	2011-01-01	2011-12-31	
Kommentar: En utbyggnad av strandpromenaden vid Hökarängsbadet slutfördes och invigdes i maj 2011.			
☒ Ytor för spontanidrott i parkerna ska anläggas.	2011-01-01	2011-12-31	
Kommentar: Nya ytor för spontanidrott har anlagts i Sköndal och vid parkleken Forsängen i samband med upprustning av parken i övrigt.			

KF:s INRIKTNINGSMÅL 2:**2. Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras**

Förvaltningens kommunikation sker med utgångspunkt ur stadens styrdokument för kommunikation och stadsdelsförvaltningens kommunikationspolicy. Nyheter från verksamheten och annan information som rör stadsdelsområdets invånare publiceras på stadsdelsförvaltningens webbplats. Användandet av sociala medier har ökat och används bland annat av fritidsgårdar och fältassistenter för att kommunicera med ungdomarna. Ett nytt internt nyhetsblad, Hej Farstamedarbetare, har tagits fram och getts ut med två nummer.

Uppföljning är ett utvecklingsområde. Under året har olika aktiviteter genomförts för att öka systematiken i planering, uppföljning och analys. Det har gjorts bland annat genom att använda ett resultatbaserat arbetssätt i styrning/planering, VP-återkoppling till enheterna, besök på arbetsplatsträffar av förvaltningsledningen och att i dialogmöten på hösten mellan förvaltningsledning och enhet fokusera på enhetens uppnådda resultat. En ökande del av uppföljningen gäller verksamhet på entreprenad. Med bland annat uppdraget att samordna och utveckla förvaltningens uppföljning inrättades en ny stab vid årsskiftet.

Förvaltningen håller barnomsorgsgarantin. För att kunna motsvara behovet av barnomsorg har överinskrivningar gjorts inom samtliga förskoleområden. Utbyggnaden av verksamheten sker kontinuerligt. Genom ett målmedvetet kvalitetsarbete har förskolorna ett avsevärt bättre resultat på samtliga frågor i årets brukarundersökning jämfört med föregående år. Kompetensutvecklingsinsatser har gjorts inom bland annat nya läroplanen, mentorskap, IT och tvåspråkighet. I verksamheten har språk, matematik och naturvetenskap varit i fokus.

Morgongårdens fritidsgård i Hökarängen flyttade i höstas till nya lokaler vid Fagerlids lekpark. Under året har idrott, rörelse och hälsa varit i fokus. Förutom regelbundna aktiviteter som stimulerar till rörelse gjordes också enstaka satsningar som sportscamp under sommaren. Sportscamp arrangerades i samverkan med GT Söder, Polisen Basket och Sköndlas IK och hade totalt 60 deltagare. Verksamhetens utbud och innehåll bygger på barn och ungas delaktighet. Ett exempel på delaktighet är den tobakspolicy som tagits fram av ungdomar och personal i ett projekt om tobak.

Föreläsningar om evidensbaserad praktik har genomförts för personal vid samtliga socialtjänstens enheter inkluderat omsorg om funktionshinder och äldreomsorg. Föreläsningarna är en start för ett fortsatt utvecklingsarbete.

Arbetet med att motverka hemlöshet har varit framgångsrikt bland annat genom god samverkan. Representanter från försörjningsstöd inklusive uppsökande i boendefrågor, vuxna/socialpsykiatri, barn och ungdom, äldreomsorg och funktionsnedsättning samarbetar konstruktivt i akuta individuella ärenden och finner gemensamma lösningar. I handläggningen av försörjningsstöd utreds

hyresskulder extra noggrant för att förhindra att hyresskulder i onödan medför avhysning.

Utvecklingsarbete för ett mer levande och tryggare Hökarängen har fortsatt. Förvaltningen har samverkat med Söderledkyrkan kring caféverksamhet och underhållning. En socialsekreterare har haft ett speciellt uppdrag att på plats vid Hökarängsplan arbeta med missbruksproblematiken i området. Syftet med insatserna är att både individuellt och strukturellt kunna utveckla stödet till missbrukarna och de goda krafter som finns i området för att minska missbruk och utanförskap. Många positiva kommentarer har framförts av boende i Hökarängen bland annat att det känns lugnare och tryggare på torget.

Barn och ungdomar i behov av insats ska få rätt hjälp. Metoder och verktyg som bidrar till detta ska användas. Utredningsenheten använder utredningsmetoden BBIC (Barnets Behov I Centrum) och enheten har haft kompetensutvecklingsinsatser i motiverande intervjuteknik, ADAD (utvärderings- och dokumentationssystem, verktyg för att bedöma problematik) och SAVRY (kartläggning och bedömning av risk- och skyddsfaktorer). Samverkansforum mellan skola, socialtjänst, polis och fritid startade sommaren 2010. Om det uppstår akuta situationer runt enskilda individer eller grupper träffas gruppen för att diskutera gemensamma insatsbehov. Förvaltningen deltar i projektet Modellområden som drivs av SKL och landstinget. Syftet är att skola, socialtjänst och landstinget ska ha gemensamma strategier för att främja psykisk hälsa för barn och ungdomar. Inom projektet har olika utbildningsinsatser genomförts för att höja berörd personals beredskap och kunskap inom området. Arbetssättet prövas förts i Hökarängen.

Inom beställarenheten för funktionsnedsättning har arbetet fortsatt med att utveckla kompetensen i utredningsarbetet och rättsäker handläggning. De som handlägger barnärenden har dessutom utbildats i hur barnperspektivet bevakas i utredningarna. Inom socialpsykiatri och funktionsnedsättning utvecklas löpande metoder och arbetssätt för att individualisera stöd och aktiviteter. Det gäller såväl på boenden som inom dagliga verksamheter och sysselsättning till exempel har brukarna i daglig verksamhet erbjudits olika aktiviteter inom kultur och idrott som varit mycket uppskattade och en social mötesplats för äldre med psykiatrisk ohälsa har öppnats.

Äldreomsorgen har fokuserat på uppföljning och delaktighet under året. Enheterna har utvecklat olika metoder för att oftare än tidigare år inhämta de äldres synpunkter och önskemål. Bland annat har måltidssituationen på demensboenden följts upp med hjälp av observationer eftersom den enskilde sällan kan beskriva sin upplevelse. Utbildning har erbjudits till personalen kring bland annat livsleda, anhörigas situation, våld i nära relationer och bemötandefrågor. Aktiviteter som ska bidra till ett socialt innehåll för äldre i Farsta har genomförts under hela året till exempel föreläsningar, bussutflykter och musikunderhållning. Inför planeringen av 2012 arrangerades en träff med soppa för att fånga önskemål om kommande aktiviteter.

I årets medarbetarenkät ger medarbetarna Farsta stadsdelsförvaltningen ett gott betyg, NMI 65. Förra enkätens resultat var 62. Förvaltningen har drivit ett medvetet systematiskt arbete för att vara en attraktiv och hälsosam arbetsplats. Arbetet har utgått från fyra områden; sunt ledarskap, delaktighet och ansvar, hälsa och välbefinnande och aktiv rehabilitering. Exempel på detta är chefsforum, arbetssättet i verksamhet och hälsa, hälsoplaner på individ och gruppnivå, friskvårdsinsatser och aktiv systematisk rehabilitering. Sjukfrånvaron för året är 5,9 %.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

2.1 Stockholmarna ska erbjudas valfrihet och ökad mångfald

● Uppfylls helt

Valmöjligheter

Biståndshandläggarna inom funktionsnedsättning respektive äldreomsorg har utvecklat informationen om hur valfriheten ska förmedlas till den enskilde brukaren och vad informationen ska innehålla. Den enskilde får broschyrer där de olika alternativen som det finns att välja på presenteras. Målet är att materialet ska vara lättläst, lättillgängligt, lätt att förstå och man ska även som brukare få en möjlighet att skaffa sig en överblick över de alternativ som står till buds. Textinnehållet i broschyren har reviderats fortlöpande.

I en brukarundersökning inom biståndsenheten funktionsnedsättning framkommer att 87% vet hur de ska välja utförare när det fått ett beslut.

Äldreomsorgens beställarenhet har förbättrat informationen om valmöjligheterna inom hemtjänsten. För att försäkra sig om att informationen når fram har brukare fått besvara en enkät efter hembesök från handläggare. 86 procent av de som besvarat frågan instämmer i att de fått bra information om hur man gör för att välja ett hemtjänstföretag.

Kommunikation

Förvaltningens kommunikation sker med utgångspunkt ur stadens styrdokument för kommunikation och stadsdelsförvaltningens kommunikationspolicy. Nyheter från verksamheten och annan information som rör stadsdelsområdets invånare och övriga intressenter kommuniceras genom stadsdelsförvaltningens webbplats, stockholm.se/farsta, och annonsering i lokala tidningar. Fokus har lagts på tydlig, tillgänglig, aktiv kommunikation som är lätt att ta del av för mottagaren. Stadsdelsförvaltningens webbplats är central i den externa kommunikationen. Det är bland annat här enheterna berättar om sin verksamhet. Under året har enheternas information i Jämför service, på stadsdelsförvaltningens webbplats, uppdaterats och utvecklats för att ge besökaren information med god kvalitet.

Användandet av sociala medier har utökats under 2011. Sociala medier används bland annat för stadsdelsförvaltningens fritidsgårdars och fältassistents kommunikation med sina besökare/målgrupper.

Ett nytt internt nyhetsblad, Hej Farstamedarbetare, har tagits fram och getts ut med två nummer under 2011. Nyhetsbladet innehåller information om förvaltningens verksamhet och ska också sprida goda exempel. En redaktionsgrupp med representanter från olika verksamhetsområden tar fram förslag till innehåll. Bladet trycks och sprids i organisationen men finns också att läsa på intranätet.

Uppföljning

Förvaltningen följer löpande upp den egna verksamheten enligt stadens ledningssystem ILS. Förvaltningsledningen har också under året fört en dialog kring verksamheten med chefer och medarbetare vid dialogmöten på samtliga enheter. Dessutom har direktör och respektive avdelningschef besökt arbetsplatsträffar för att inhämta synpunkter och kommunicera prioriterade områden. Avsikten är att samtliga enheter ska besökas.

Under året har en dialog om tankegångarna i resultatbaserad styrning förts med enhetscheferna. En del i detta är att redan vid planeringen av verksamheten tydligt ha formulerat förväntat resultat och hur och när dessa ska följas upp. Tre enheter, Familjestöd, Gubbängens förskolor och Edö vård- och omsorgsboende, fick utifrån detta ett särskilt stöd av konsult i samband med verksamhetsplaneringen för 2011 i att formulera en verksamhetsplan där måluppfyllelse och resultat ytterligare förstärks. I samband med detta utvecklas också enheternas arbete med uppföljning av den egna verksamheten. Inför verksamhetsplaneringen 2012 fick ungdomsenheten inom Barn och ungdom motsvarande stöd av konsult.

Arbets sättet har under året presenterats till övriga enheter och en effekt är att enheterna oftare gör uppföljning av den egna verksamheten. Samtliga enheter fick en återkoppling av verksamhetsplanen där fokus var på systematiken i planering, arbetssätt, uppföljning, resultat och analys. Återkopplingen genomfördes av olika konstellationer ur förvaltningens utvecklingsgrupp som består av avdelningarnas utvecklingssekreterare, samordnare för controllers och en HR-konsult. Till återkopplingarna togs ett arbetsmaterial fram som ska stötta ett resultatbaserat synsätt i kommande planering och uppföljning. Återkopplingarna var mycket uppskattade.

En ökande del av förvaltningens uppföljning rör upphandlad verksamhet. För de enheter som förvaltningen ansvarar för krävs en samordning av flera arbetsuppgifter för att få en helhetsbild av enheten. Exempel på detta är biståndsbedömmarnas individuppföljning, inkomna synpunkter och klagomål, brukarundersökningar och uppfyllelse av åtaganden i avtalet. Utifrån detta gjordes en omorganisation inför 2012. En stab bildades med bland annat uppdraget att planera och samordna uppföljningen.

Nationella minoriteter

En ny lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010. Stadens riktlinjer fokuserar på de skyldigheter staden har som del i förvaltningsområdet för finska. Stadsdelsförvaltningarna har tilldelats statliga

medel för att anordna aktiviteter som stärker kultur och språk för finskspråkiga seniorer och barn/unga. Det är bakgrunden till att skapa en mötesplats för finskspråkiga seniorer och deras anhöriga/närstående. Mötesplatsen öppnades den 6 december 2011 och intresset var stort med cirka 130 besökare som bjöds på finsk musik, folkdans, kaffebord med kakor och piroger med mera. Mötesplatserna genomförs i samverkan med Enskede-Årsta-Vantörs och Skarpnäcks stadsdelsförvaltningar och Finska Föreningen i Stockholm. De fortsätter på olika platser i de tre stadsdelsområdena under 2012.

Stadsdelsförvaltningens avdelningar har inventerat finsktalande personal. Inventeringen visar att det inom samtliga avdelningar finns tillgång till finskspråkig personal. Förvaltningen har undersökt behovet av att öppna en förskola eller en avdelning för finskspråkiga barn. Efterfrågan är mycket låg. För de som önskar finskspråkig förskola erbjuds plats på förskolan 44:an i Sköndal.

NÄMNDMÅL:

Besökare på förvaltningens webbplats finner den information de söker.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Enheterna ska löpande uppdatera sina uppgifter i Jämför Service på förvaltningens webbplats.	2011-01-01	2011-12-31	

Kommentar:

NÄMNDMÅL:

De nationella minoriteternas rättigheter är kända och tillvaratagna i förvaltningens verksamhet.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Förvaltningens medarbetare känner till Vision 2030.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Invånarna är informerade om valmöjligheterna inom respektive verksamhetsområde

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel brukare som har kunskap om valmöjligheten inom äldreomsorgen.	86,21 %	70 %	2011

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
----------------------	------------------	--------	--------

Kommentar:

Andelen är beräknad på de brukare som kunnat ta ställning till frågan och som instämmer i påståendet att de fått bra information om hur de gör för att välja ett hemtjänstföretag.

NÄMNDMÅL:

Utförare av omsorg och service, i enskild eller kommunal regi, håller ställda kvalitetskrav.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
----------------------	------------	-----------	-----------

☒ Förvaltningens chefer får information om hur avtal följs upp.	2011-01-01	2011-12-31	
---	------------	------------	--

Kommentar:

Utbildning har skett på chefsforum och i mindre grupper. Dessutom har administratörer fått utbildning i upphandling, avtal och regler kring direktupphandling.

☒ Kvalitetsgarantierna ska göras kända för respektive målgrupp.	2011-01-01	2011-05-13	
---	------------	------------	--

☒ Modell för uppföljning av förskolan ska utarbetas.	2011-01-01	2011-12-31	
--	------------	------------	--

☒ Synpunkter och klagomål ska registreras och sammanställas i förvaltningens system för synpunkter och klagomål.	2011-01-01	2011-12-31	
--	------------	------------	--

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

2.2 Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas

● Uppfylls helt

Förskola

Kö och utbyggnad

Farsta hade i början av året ett hårt tryck på förskoleplatserna inom samtliga förskoleområden. För att möta detta utökades organisationen på följande sätt:

- Inom Farsta/Fagersjös förskoleområde öppnades ytterligare en avdelning på förskolan Kråkan under våren och förskolan Ejdern utökade med en avdelning i september.
- En ny tre-avdelningsförskola, Samsö, har integrerats i Kvickentorpsskolan och öppnades i september.
- Inom Hökarängens förskoleområde öppnades en ny förskola, Trollgården, om tre avdelningar under våren.
- Gubbängens förskolor har utökat med tre avdelningar på förskolan Skeppet i september.

Under senare delen av hösten har söktrycket återigen blivit stort och ett intensivt arbetet pågår med att hitta ytterligare förskolelokaler i främst Gubbängen, Farsta strand och Sköndal.

Barnomsorgsgarantin och barngruppernas storlek

Farsta stadsdel har uppfyllt platsgarantin. Det har förekommit överinskrivningar med ett barn per avdelning till och från under hela året inom samtliga förskoleområden till följd av ett stort tryck på förskoleplatser. Förtätning med nya flerfamiljshus i gamla områden och byggnation av helt nya bostadsområden har bidragit till att fler barnfamiljer har flyttat till stadsdelsområdet.

Andel förskollärare

Andelen förskollärare är i snitt 39 % enligt Sweco (tidigare USK). Andelen varierar stort mellan förskoleområdena. I tertialrapport 2 redovisades betydligt högre andel förskollärare. Sweco har gjort nya beräkningar på grundval av uppgifter från SCB som inte överensstämmer med förvaltningens egna uppgifter (48%). En intern uppföljning har påbörjats för att utreda eventuell felkälla. Under året har förskoleområdena haft svårigheter att rekrytera förskollärare på grund av att få söker utlysta tjänster. Förskolecheferna har målmedvetet fokuserat på rekryteringsarbetet och har prövat olika modeller för att nå ut exempelvis genom att medverka på en rekryteringsträff i Arbetsförmedlingens regi och pröva nya sätt att presentera verksamheterna vid annonsering.

Brukarundersökning

Farstas kommunala förskolor har 2011 uppvisat ett avsevärt bättre resultat på samtliga frågor i stadens brukarundersökning jämfört med 2010. Områdena "Utveckling och lärande" och "Samverkan med hemmet" är det som föräldrarna värderat högst. Chefer och personal ute på förskoleområdena har fokuserat på dessa områden under året i dialog med föräldrarna. Även vid en jämförelse med stadens genomsnitt på de övriga områdena utmärker sig Farsta med ett bättre resultat på samtliga frågor med undantag för "Barns tankar tas tillvara" där förvaltningsresultatet ligger strax under. Svarsfrekvensen var högst i staden. En av förklaringarna kan vara att enkäterna delades ut direkt till föräldrarna av pedagogerna med tydlig information. Föräldrarna har under det senaste året fått

kontinuerlig information om sambandet mellan förskolornas styrdokument och verksamheten för att ge dem en bättre förståelse för vad brukarundersökningen följer upp. Ett gott exempel är Farsta strands förskoleområde som har följt upp förra årets brukarundersökning med "månadens fråga", då det har funnits tillfälle att förklara frågorna för föräldrar med annat modersmål.

Kompetensutveckling

Reviderad läroplan

All förskolepersonal har fått en introduktion om den nya skollagen samt vad förskolans reviderade läroplan innebär för den enskilde arbetstagaren, arbetslagen och cheferna. De fördjupade krav på verksamhetens kunskapsinnehåll och möjlighet till inflytande för barn och föräldrar samt kraven på kontinuerlig och systematisk uppföljning av de enskilda barnens utveckling tillika verksamhetens utveckling.

Mentorsutbildning

På samtliga förskoleområden har två pedagoger utbildats i kollegialt mentorskap. Utbildningen är ett steg i att ge personalen fler verktyg i arbetet med introduktionen av nya kollegor på enheterna.

IT- och mediakompetens

Samtliga pedagoger som arbetar inom förskolan kommer under året att genomföra självstudier i PIM, Praktisk It och Mediekompetens. Syftet är att höja personalens IT- och mediekunskap och därmed stödja och utveckla det pedagogiska arbetet och kommunikationen kring det pedagogiska arbetet. Under hösten har förskoleområdenas IT-inspiratörer/PIM- examiner gjort utbildningsplaner för respektive område och startat introduktion av all personal till självstudierna. Avstämning i december av utbildningssatsningen visar på ett positivt gensvar från personalen.

Under hösten har samtliga chefer påbörjat motsvarade självstudier i chefs-PIM som är mer inriktat på kommunikation och marknadsföring.

Förskolornas IT-uppkopplingar är ett fortsatt prioriterat område. Under hösten har det dragits fiber till 13 förskolor men det återstår fortfarande 22 förskolor som endast har ADSL-uppkoppling eller i vissa fall helt saknar uppkoppling.

Högskoleutbildning tvåspråkighet

Under året har 17 pedagoger avslutat sin högskoleutbildning "Tvåspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling" om 30 poäng. Pedagogerna nyvunna kunskap används i enheternas nätverk för att sprida kunskaperna om olika arbetssätt.

Verksamhetsförlagd utbildning

Förskolorna har under året tagit emot 31 studenter på verksamhetsförlagd utbildning (VFU) från Stockholms Universitet och Södertörns högskola. Tio VFU-

handledare har fått utbildning i universitetets och högskolans bedömningsmatris för studenterna.

Språk och matematik

Förskoleenheterna har haft stort fokus på att utveckla språk- och matematik/naturvetenskapliga arbetssätt. Pedagogerna lyfter fram matematik i vardagen i större utsträckning, visar barnen på former och antal både ute och inne och uppmuntrar när barnen vill experimentera med olika material. Flera förskoleområden har sett över såväl inne- som utemiljö för att den ska stödja och stimulera barnens lust att utforska nya saker. Förskolornas pedagoger har fortsatt deltagit i språkpedagogens utbildningar och förskoleenheterna har bättre tillvaratagit kompetensen hos pedagoger med annat modersmål för att stärka barnens språkutveckling och i föräldrakontakter.

Ett gott exempel är Farsta strand som medvetet använder tvåspråkiga pedagoger i kontakt med berörda föräldrar vid inskolning och daglig verksamhet.

Flera enheter rapporterar om medvetna pedagoger som genom att uppmuntra barnen att berätta och diskutera och som tar hjälp av pedagogisk dokumentation utifrån barnens reflektioner bidrar till att barnen utvecklar ett mer nyanserat språk.

Barn i behov av särskilt stöd

Förskolestöd som omfattar resurssamordnare, resurspedagog, psykolog och språkpedagog har mött en ökad efterfrågan på stödinsatser 2011 jämfört med tidigare år. En förklaring är antalet inskrivna barn i förskolan har stigit. Antalet barn i behov av särskilt stöd har ökat överlag, vilket föranlett fler beslut om resursinsatser för enskilda barn och metodstöd till arbetsgrupper. Behovet av utredningar för diagnoser som olika typer av autismspektran och ADHD har ökat jämfört med tidigare år.

Förskolestöds samtliga funktioner har fått mycket goda omdömen för sina insatser under året. Efter avslutade handlednings- och konsultationsuppdrag ges berörda pedagoger möjlighet att anonymt svara på en enkät med fasta svarsalternativ. 97 procent av de svarande pedagogerna är nöjda med förskolestöds insatser.

Föräldrars delaktighet

Föregående års resultat i brukarundersökningen har föranlett att förskolorna under 2011 har arbetat intensivt under året med att på pröva olika modeller för att utveckla information till samt dialog och samverkan med föräldrar. Ett gott exempel är Centrala Farsta och Fagersjö som har utvecklat föräldrasamverkan i nätverksgrupper genom att pröva nya mötesformer för att bättre nå föräldrar. De har bland annat bjudit in föräldrarna till vernissage på förskolan men även bett föräldrarna skriva ned olika frågor de vill diskutera på möten. Vidare har de utvecklat månadsbrev så att de har en tydligare koppling till läroplanen och brukarundersökningens frågor

Vårdnadsbidrag

Under året har 70 ansökningar om vårdnadsbidrag inkommit till stadsdelsförvaltningen. Tre stycken av dessa har avslagits på grund av att de inte har uppfyllt villkoren för bidrag. Antal vårdansökningar har minskat med en tredjedel jämfört med 2009.

E-tjänstprogrammet

Farsta och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltningar har beviljats medel från e-tjänstprogrammet för att utveckla en förskolewebb, "Förskoleportalen", som ska förenkla och modernisera kommunikationsvägarna mellan förskola och vårdnadshavare. En förskola i varje stadsdel har varit piloter i projektet. Intresset och nöjdheten med verktyget har varit stor hos både personal och föräldrar. Införandet på ytterligare förskolor har fördröjts på grund av tekniska svårigheter mellan olika verksamhetssystem men planeras att starta upp under 2012 med ytterligare fem förskolor i stadsdelsområdet. Ytterligare medel till den fortsatta utbyggnaden söktes december 2011 men är ännu inte beslutad.

Fritid

Nystart Hökarängen

Morgongårdens fritidsgård i Hökarängen har flyttat med hela sin verksamhet till renoverade lokaler bredvid Fagerlids lekpark hösten 2011. Den nya lokalen är anpassad för funktionsnedsatta och skapar genom sitt läge goda förutsättningar till samarbete med Hökarängsskolan och Konsthall C. Ett ungdomsråd med ungdomar från fritidsgården respektive Hökarängsskolan deltog i arbetet med utformningen av den nya fritidsgården.

Idrott och hälsa

Fritidsverksamheterna har haft stort fokus på att utveckla arbetet med lekar, idrott och rörelse i utemiljö under året. Stallverksamheten i Hökarängen lockar många flickor. På fritidsgårdarna anordnas regelbundet turneringar av olika slag i skilda idrotter.

Under sommaren erbjöd fritidsverksamheten ett brett utbud av sommaraktiviteter för barn och ungdomar där flera av aktiviteterna stimulerade barn och ungdomars rörelse- och idrottsutövande. Före midsommar erbjöds barn och familjer möjlighet att följa med badbussar på utflykter till stranden över dagen. Barnen gavs möjlighet att lära sig simma och ta sim- och hoppmärken. Vidare hade Farsta strandbad öppet för ungdomar under fler kvällar per vecka samt under en längre tidsperiod än förra sommaren. Fotbollsturneringarna som anordnades var extra välbesökta oavsett väder. Fritidsverksamheten arrangerade ett tonårsläger på Vässarö. Möjligheterna var stora för friluftsliv, äventyr och rörelse. 25 ungdomar, från alla olika områden i stadsdelsområdet, följde med. Sportskamp genomfördes, i samarbete med GT Söder, Polisen Basket och Sköndals IK, under två veckor i Gubbängshallen och på Gubbängsfältet med cirka 30 anmälda barn per vecka.

Starmyrans parklek arrangerade tillsammans med lokal stallförening ridläger för 16 ungdomar i Delsbo under en vecka. Parkleken Farstaängen har varit öppen under hela under sommaren. En gång i månaden har det varit Zumbaträning i parkleken, öppet för alla.

Under december månad genomfördes en fotbollsturnering för barn och ungdomar i Sköndalshallen i samarbete med Sköndal IK. Ca 100 barn och ungdomar deltog.

Samverkan med frivilligorganisationer

Fritidsverksamheten fortsätter samarbetet med de lokala idrottsföreningarna. Den öppna ungdomsverksamheten för funktionshindrade har under våren erbjudit möjlighet till basketspel genom samverkan med en lokal basketförening. En lokal stallförening i Hökarängen samarbetar med parkleken kring djurleksverksamheten. Samarbete sker också med olika studieförbund kring musik- och kulturverksamhet på fritidsgårdarna.

Barn och unga delaktiga i verksamhetens utformning

Alla aktiviteter som genomförs inom fritidsverksamheten bygger på idéer och engagemang från besökarna och de är med i hela processen. För fritidsledaren är det en viktig arbetsuppgift att skapa goda relationer med de unga för att hjälpa dem att utveckla sina idéer och intressen. På två av ungdomsverksamheterna arbetar man aktivt med kulturförvaltningens stipendium "en snabb slant" där ungdomar med handledning själva söker pengar för att genomföra projekt inom kultur och idrott. Under våren har personalen tillsammans med ungdomar som besöker fritidsgårdarna arbetat med ett tobaksprojekt som resulterat i en gemensam tobakspolicy. Föräldrar har fått tobakspolicyn hemskickad och arbetet med den har bidragit till att tydliggöra för berörda ungdomar, personal och föräldrar betydelsen av en tobaksfri miljö. Samarbete har också skett med Non smoking generation kring utformandet av tobakspolicyn.

Ett gott exempel på utveckling av verksamheten är bildandet ett brukarråd i parkleken Odlaängen, bestående av föräldrar och barn som besöker parkleken. De har tillsammans med personalen fokuserat på verksamhetens utemiljö och tack vare detta arbete har miljöengagemanget ökat hos både barn och vuxna.

Brukarundersökningar

Besökarna vid samtliga kommunala fritidsverksamheter i Farsta stadsdelsområde, öppna förskolan, parklekarna och fritidsgårdarna, är överlag mycket nöjda med verksamheternas utbud, personal och möjligheter till inflytande. Resultaten har presenterats för de olika målgrupperna och personalen i de olika verksamheterna har diskuterat förutsättningar att genomföra framförda förslag till utveckling.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
------------------	------------------	--------	-------------	--------

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
■ Andel barngrupper (1-3 år) med fler än 14 barn	26,79 %	15 %	minska	Verksamhetsberättelse 2011
■ Andel barngrupper (4-5 år) med fler än 18 barn	36,07 %	15 %	minska	Verksamhetsberättelse 2011
● Andel enheter som genomfört systematiskt barnsäkerhetsarbete	100 %	100 %	tas fram av nämnden	2011
◆ Andel förskollärare av antal anställda	39,3 %	48 %	öka	2011

Kommentar:

Swecos nyckeltal redovisar en mycket lägre andelsuppgift än vad förvaltningen redovisat tidigare under året. En intern utredning om källfel pågår.

Swecos nyckeltal redovisar en mycket lägre andelsuppgift än vad förvaltningen redovisat tidigare under året. En intern utredning om källfel pågår, förvaltningens statistik ger en andel på 48 %.

◆ Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning en avseende trygg och säker miljö	78 %	80 %	83%	2011
--	------	------	-----	------

Kommentar:

Brukarundersökningens trygghetsindex i Farsta har höjts med tre procentenheter jämfört med 2010.

◆ Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning en avseende utveckling och lärande	79 %	80 %	82%	2011
---	------	------	-----	------

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
------------------	------------------	--------	-------------	--------

Kommentar:

Brukarundersökningens utveckling- och lärandeindex i Farsta har höjts med sex procentenheter jämfört med 2010.

<ul style="list-style-type: none"> ● Antal barn som inte barnomsorgsgarantin uppfyllts för under året 	0 st	0 st	0 st	Verksamhetsberättelse 2011
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare) 	4,82 st	4,5 st	tas fram 2011	2011
<ul style="list-style-type: none"> ● NöjdFöräldraIndex 	71	70	74	2011
<ul style="list-style-type: none"> ■ Resultatet av enheternas självvärdering avseende utveckling och lärande inom förskola 	2,39	3	3,5	2011

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
------------------	------------	-----------	-----------

- Samverkan med fristående förskolor och skolor ska utvecklas

Kommentar:

En del samverkan har skett i frågor som berört enskilda förskolor respektive fristående skolor under året, men detta är ett fortsatt utvecklingsområde.

<ul style="list-style-type: none"> ● Stadsdelsnämnderna ska erbjuda förskolans medarbetare kompetensutveckling och erbjuda medarbetarna pedagogisk grund- eller vidareutbildning till barnskötare eller förskollärare 	2011-01-01	2014-12-31	
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Utbildningsnämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna genomföra en kartläggning av placerade barns skolsituation 	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Barn och ungdomar erbjuds en varierad och attraktiv fritidsverksamhet.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Barn och ungdomar ges vuxenstöd ☑ och erbjuds aktiviteter som förebygger brott och missbruk.	2011-01-01	2011-12-31	
Barn och ungdomar är delaktiga i ☑ utformningen av fritidsaktiviteterna.	2011-01-01	2011-12-31	
Kommentar: Samtliga enheter inom fritidsverksamheten, öppna förskolor, parklekar och fritidsgårdar erbjuder besökare att vara delaktiga i utformningen av verksamheten,			
Föreningar bjuds in till dialog för att i ☑ samverka med förvaltningen arrangera sommaraktiviteter.	2011-01-01	2011-05-31	

NÄMNDMÅL:

Barn och ungdomar har demokratiska värderingar

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel enheter som systematiskt ● arbetar med att utveckla barnens demokratiska värderingar.	100	100	2011

NÄMNDMÅL:

Barnen har förmåga till lek, lärande och utveckling.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel enheter som har implementerat ● Farstas språkprogram i sin verksamhet.	100 %	100 %	2011

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
----------------------	------------------	--------	--------

Kommentar:

Samtliga enheter har påbörjat implementeringen som kommer att intensifieras under våren 2012.

<ul style="list-style-type: none"> ● Andel förskolenheter som har implementerat den nya läroplanens riktlinjer i verksamheten. 	100 %	100 %	2011
<ul style="list-style-type: none"> ● Antal förskoleområden som har utbildat examinatörer och påbörjat PIM-utbildningen för sina pedagoger. 	6	6	2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
----------------------	------------	-----------	-----------

<ul style="list-style-type: none"> ☑ Barn i behov av särskilt stöd ges i ett tidigt skede det stöd som behövs för en positiv utveckling. 	2011-01-01	2011-12-31	
---	------------	------------	--

Kommentar:

Alla barn i behov av särskilt stöd för att utvecklas uppmärksammas och behoven tillgodoses.

<ul style="list-style-type: none"> ● Den nya läroplanens riktlinjer implementeras i förskolornas pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete. 	2011-01-01	2011-12-31	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Farsta stadsdelsförvaltnings språkprogram implementeras i förskolornas pedagogiska arbete. 	2011-01-01	2011-06-30	Avvikelse

Kommentar:

Implementering av språkplanen pågår. Uppdatering och tryck av språkplanen blev försenad, men planen har distribuerats till samtliga avdelningar under januari 2012.

Implementering av språkplanen pågår. Uppdatering och tryck av språkplanen blev försenad, men all personal har fått ett eget exemplar av planen i januari 2012.

<ul style="list-style-type: none"> ☑ Förskolechefer och inspiratörer utbildas i praktisk IT- och mediekompetens. 	2011-01-01	2011-08-31	
---	------------	------------	--

NÄMNDMÅL:

Barnen är delaktiga i verksamhetens utformning.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel nöjda barn med inflytande på förskolan.	68	65	2011

NÄMNDMÅL:

Förskolan och fritiden har en hälso- och idrottsprofil.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Utveckla en metod för att främja bra mat- och rörelsevanor	2011-01-01	2011-12-31	

Kommentar:

Samtliga förskoleområden har arbetat med att utveckla förutsättningar för rörelseaktiviteter på förskolorna. Farsta strand har fördjupat sig lite mer i att arbeta med barnens matvanor. 29:e oktober genomfördes en idrottsmessa inom ramen för idrottsprofilering av Farsta stadsdelsområde på Hästhagsskolan. 6 idrottsföreningar visade upp sina verksamheter på skolgården och elever och fritidsbarn fick under en eftermiddag prova på olika sporter såsom, fotboll, basket, ishockey, handboll, tennis och judo.

NÄMNDMÅL:

Vårdnadshavarna är nöjda med bemötandet och är delaktiga i verksamheten.

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel nöjda vårdnadshavare om bemötande och inflytande	82	70	2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
----------------------	------------	-----------	-----------

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Föräldrarna ska ges möjlighet att ☒ fördjupa sina kunskaper i styrdokumenten för verksamheten.	2011-01-01	2011-12-31	

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:**2.3 Stockholmarna ska uppleva att de får god service och omsorg**

- Uppfylls helt

Tillgänglighet

Förvaltningens olika verksamheter har haft ständigt fokus på frågor som gäller tillgänglighet, såväl den fysiska som den kommunikativa tillgängligheten. Alla enheter är ålagda att analysera och åtgärda brister i tillgänglighet för brukare och medborgare. Enheter och medarbetare har ökat medvetenheten om och under året varit särskilt uppmärksamma på att begreppet funktionsnedsättning inte enbart handlar om rörelsehindrade och fysiskt handikappade människor. Det finns många människor som har andra mer eller mindre dolda funktionsnedsättningar vilka kan uppleva hinder i kontakten med förvaltningen och dess verksamheter.

Våld i nära relationer

Projektet Våld i nära relationer bedrivs tillsammans med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Inom ramen för projektet har en organisation byggts upp för projektet och samarbetet mellan stadsdelsförvaltningarna. Kartläggning av behov har genomförts och statistikinsamling har förbättrats inom området. Utveckling av ärendehandläggningen har påbörjats genom utformning av gemensamma rutiner, metoder och riskbedömningsinstrument. Syftet är att kunna ge adekvat stöd och hjälp i det akuta läget. Flera olika utbildningsinsatser för handläggare, vårdpersonal och chefer har genomförts. Stöd och behandlingsinsatserna inom de båda förvaltningarna har samordnats. De två kvinnostödare som har anställts i projektet, har i Farsta gett anpassade stödinsatser till drygt 30 utsatta kvinnor. Två jourlägenheter för akutboende finns till hands för att kunna erbjuda ett alternativt boende under utredningstiden. Utbildning i att stärka anknytning och omsorg i familjer med komplex problematik genomförs med medel från Länsstyrelsen. I ett separat projekt har förvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna Hägersten-Liljeholmen, Enskede-Årsta-Vantör och Skarpnäck startat en mansmottagning.

Samarbete med Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har inletts för att på sikt utveckla ett gemensamt stödcentrum i sydost, för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Familjestödsenhetens familjebehandlare har under hösten utbildats i metoden Circle of Security. Medel till detta beviljades av Länsstyrelsen. Metoden syftar till att stärka anknytnings- och omsorgsförmågan i dysfunktionella familjer.

Evidensbaserad praktik

Under året har föreläsningar om evidensbaserad praktik genomförts för personal vid samtliga enheter inkluderat omsorg om funktionshinder och äldreomsorg. Föreläsningarna har behandlat teori och praktik samt hur arbetssättet implementeras i verksamheten. Föreläsningarna är en start för ett fortsatt utvecklingsarbete inom förvaltningen.

Även för stadsdelsnämndens ledamöter har en kortare föreläsning om Evidensbaserad praktik genomförts i början av hösten.

Individ- och familjeomsorg Vuxen

I samarbete med Skarpnäck och Enskede-Årsta-Vantör har ett anhörigstödsprojekt startats. En kartläggning har påbörjats för att se vilka insatser som ges idag till anhöriga. Målgrupp är personer som är aktuella inom Individ och familjeomsorgen, vuxna och socialpsykiatri.

Från och med 1 september ansvarar stadsdelsförvaltningarna för insatsen personligt ombud. Stadsdelarna i syd har en gemensam administration i Skarpnäck för de personliga ombuden. Ett av de fem ombuden har Farsta som ansvarsområde och kommer att erbjuda kontakt till boende i stadsdelen. Målgrupp är personer med långvariga och omfattande psykiatriska sjukdomar.

Missbruk och hemlöshet

Förvaltningens förebyggande arbete mot hemlöshet har utvecklats genom en bra samverkan. Varje vecka träffas berörda enheter i syfte att förhindra vräkningar. Representanter från försörjningsstöd inklusive uppsökande i boendefrågor, vuxna/socialpsykiatri, barn och ungdom, äldreomsorg och funktionsnedsättning samarbetar konstruktivt i akuta individuella ärenden och finner gemensamma lösningar. Arbetet har varit framgångsrikt och lovordades av stadens socialtjänstinspektörer. I handläggningen av försörjningsstöd utreds hyresskulder extra noggrant för att ge stöd att förhindra att hyresskulder i onödan medför avhysning.

Utvecklingsarbete för ett mer levande och tryggare Hökarängen har fortsatt under året. Förvaltningen har under våren och sommaren, liksom föregående år, haft verksamhet på Hökarängsplan tillsammans med Söderorts kyrkans verksamhet Kornet. Förutom caféverksamheten har musikevenemang från en scen genomförts vid fem tillfällen. Många positiva kommentarer har hörts från förbipasserande. Det känns lugnare och tryggare på torget. Färre klagomål har inkommit. Antalet omhändertaganden av berusade personer vid torget har enligt polisen varit färre jämfört med tidigare sommarmånader. En socialsekreterare har haft ett speciellt uppdrag att på plats vid Hökarängsplan arbeta med missbruksproblematiken i området. Syftet med insatserna är att både individuellt och strukturellt kunna utveckla stödet till missbrukarna och de goda krafter som finns i området för att minska missbruk och utanförskap. Flertalet av de missbrukare som oftast uppehåller sig vid torget har erbjudits kontakt och stöd

förändra sin situation. Socialsekreteraren har bland annat stöttat den nystartade kamratföreningen Bästa Svängen-Hökarängen i sitt arbete med att erbjuda alternativ till drog och alkoholmissbruk. Föreningen har bland annat haft ansvar för caféet vid torget två dagar i veckan och då presenterat sin verksamhet. Ett samarbete mellan förvaltningens öppenvårdsbehandling CRA och kamratföreningen har påbörjats.

Hemlöshetmodellen för hemtagning (projekt)

Förvaltningens verksamhet FarstaSteget erbjuder hemlösa missbrukare ett boende. Den hemlöse erbjuds boende trots kort tid av nykterhet. FarstaSteget har fortsatt att utvecklas tillsammans med övriga verksamheter för vuxna. Viktiga insatser är att erbjuda behandling, ordna sysselsättning och förbereda de boende för ett boende i en egen lägenhet, bland annat genom att hantera skulder.

De boende har genom hjälp till självhjälp kunnat minska sitt alkohol- och drogberoende, sysselsättning har ordnats till de flesta, stöd och rådgivning kring skulder har getts och ett antal har kunnat gå vidare till försökslägenhet.

Individ- och familjeomsorg Barn och Ungdom

Utredningsenhetens viktigaste mål är att varje barn som behöver en insats ska få rätt hjälp. Enheten använder BBiC som administrativt verktyg, ett strukturerat sätt att utreda barnets situation där dess behov är i centrum. För att ge personalen ytterligare verktyg har huvuddelen av medarbetarna under året utbildat sig i motiverande intervjuteknik. Handläggarna i ungdomsgruppen har utbildats i ADAD (utvärderings- och dokumentationssystem, verktyg för bedöma problematik) och några i verktyget SAVRY (kartläggning och bedömning av risk- och skyddsfaktorer).

Enheten har under året arbetat med att se över den interna organisationen för säkra en bra introduktion av nyanställda, att ledningsfunktionen ger ett tydligare stöd till medarbetarna och förbättra kvaliteten på enhetens utredningar och val av insatser. Ett gott exempel är mottagningsgruppen som sett över och utvecklat sina interna rutiner med exempelvis en egen mailbrevlåda, personalen har rullande jourdagar för att säkra bemanningen och så vidare. Detta har lett till en hög tillgänglighet för brukarna och personalen får beröm av dem för ett gott bemötande.

Ett övergripande mål för enheten är att hitta lösningar för behövande på hemmaplan. I samverkan med familjestödsenheten har man sett över rutiner för beställningar, uppdrag och genomförandeplaner.

Utredningsenheten har under 2011 fått in totalt 831 anmälningar/ansökningar, en ökning med 15 procent jämfört med 2010. 37 procent av anmälningarna/utredningarna har utretts vidare.

Placerade barn/ungdomar under året

- 113 i familjehem/jourhem
- 25 på stödboende inklusive Tallkrogens hus

- 27 i HVB-hem

Öppenvårdsinsatser har getts till 166 barn/ungdomar. Enheten har arbetat med 75 ensamkommande flyktingbarn där huvuddelen är placerade i stödboenden. Under året har 26 flyktingbarn tillkommit och 17 ärenden har avslutats. Handläggning av begäran om yttrande från domstol rörande ungdomar som har begått brott uppgår till 35 stycken. En ökning med 45 procent jämfört med föregående år.

Familjevården har under året utrett/påbörjat utredning av 16 familjer inför eventuell placering varav beslut om placering fattats i elva utav de utredda familjehemmen. 30 barn/föräldrar har haft stöd av en kontaktperson/familj. Sju familjer har utretts för medgivande till adoption. 340 faderskap har fastställts, varav 40 har varit föremål för mer omfattande utredning.

Samverkan socialtjänst, skola, polis, fritid

Ett lokalt samverkansforum mellan skola, socialtjänst, polis och fritid startade sommaren 2010. Syftet är att förhindra och minimera ungdomars kriminalitet, droganvändning och annat riskbeteende. De regelbundna mötena har olika teman och sker varje månad. Om det uppstår akuta situationer runt enskilda individer eller grupper dras gruppen samman för att diskutera gemensamma insatsbehov. På grund av att rektorer vid flera av skolorna bytts under hösten har skolans deltagande minskat, en nystart är planerad till vårterminens början 2012.

Familjestödsenheten

Ungdomsboendet Tallkrogens Hus har sedan starten varit fullbelagt. De som bor i huset coachas kontinuerligt under hela boendetiden, anpassat efter individuella behov. Coachningen omfattar områden som framtidsplaner, självkänsla, ekonomi, att bo och klara sig på egen hand, rädslor, aktiviteter, vänrelationer, familjerelationer, studier med mera.

Elva ungdomar har bott i Tallkrogens hus under året. Av dessa har åtta ungdomar varit boende sex månader eller mer. För att gå vidare till ett annat boende krävs att de klarar en högre grad av självständighet och därmed ett lägre vuxenstöd. Bedömningen för detta görs av den boende och coachen enligt ett speciellt uppföljningsinstrument. Sex av de åtta ungdomarna har flyttat vidare, varav två klarar sig utan stöd och övriga får stöd under en utslussningsperiod.

Familjebehandlarna har arbetat med 142 familjer under året, varav drygt en tredjedel av ärendena har avslutats. Av uppdragen från Utredningsenheten har andelen familjer med problem som våld och övergrepp ökat.

Särskilt kvalificerade kontaktpersoner har under året haft 33 uppdrag, varav 33 procent är avslutade, 15 procent har avbrutits och övriga är pågående. Ett kvalificerat kontaktpersonuppdrag kan se väldigt olika ut, uppdragen från Utredningsenheten utgår från ungdomens samt familjens behov. Ofta handlar det om ett beteende hos ungdomen som man önskar förändra eller en önskan om att

ungdomarna hittar fritidsaktiviteter och positiva sociala sammanhang. Kontaktpersonerna har haft tolv övriga uppdrag som exempelvis har omfattat samtal med förälder/familj, övervakat umgänge, tillfälligt stöd till redan avslutade ungdomar.

Fältassistenter har under året fokuserat på uppsökande och förebyggande arbete genom att finnas på platser där ungdomar vistas på kvällar och helger. På dagtid besöker de även högstadieskolorna och samarbetar med kuratorer och elevhälsan för att fånga upp ungdomar som kan ha behov av vuxna förebilder. Det har lett till att de tillsammans med skolans personal utbildat elever i metoden "Skolsmart", en modell i att stödja ungdomar till en förbättrad studieteknik.

Ungdomsmottagningen har haft ett stort söktryck och välbesökta öppet hus. Kuratorerna har haft 691 besök. Av den grupp som söker upp mottagningen har ungdomar till missbrukande föräldrar respektive de som har blivit utsatta för övergrepp ökat i antal. Målet att minska antalet ungdomar som blir oönskat gravida och antalet klamydiafall är inte uppfyllt. Några projekt under året

Preventionssamordnaren har under året bland annat arbetat med

- Tillsynsbesök på 50 försäljningsställen som säljer folköl och/eller tobak
- Informerat om resultatet av stadens drogvaneundersökning till nämnd, brottsförebyggande råd, samtliga chefer, socialtjänsten, högstadieskolor, fritidsverksamheten och föräldraföreningar
- Förebyggande narkotikautbildning för barn- och ungdomsarbetare (socialtjänst, skola, fritidsverksamhet, kyrka, närpolis, föräldraföreningar) i Farsta
- Tagit fram tobakspolicy i samverkan med personal och ungdomar på fritidsgårdarna och Non Smoking generation
- Föreläsningsserie för föräldrar om barn och ungdomars utvecklingsfaser för att stärka föräldraförmågan
- Informerat föräldrar med barn mellan 3 och 12 år om föräldrastödprogrammet "Familjeverkstad"

Modellområdet

Förvaltningen är delaktig i Sveriges Kommuners och Landstings projekt Modellområden. Det är ett samarbetsprojekt mellan skola, socialtjänst och landstinget som arbetar med att utveckla gemensamma strategier för att stärka barn och ungdomars psykiska hälsa. Inom Farsta prövas arbetssättet först i Hökarängen. Förvaltningens familjestödsenhet och förskolorna i området deltar i projektet och har fokus på att tidigt identifiera familjer med förskolebarn som tillhör målgruppen för att göra tidiga förebyggande insatser. I syfte att stärka förskolans personal har även mottagningsgruppen på utredningsenheten utbildat personalen i anmälningsförfarandet. Personal från förskolorna, familjestödsenheten, mödravårdscentralen, barnvårdscentralen och barn- och ungdomspsykiatrien har gått en gemensam utbildning i "Vägledande samspel". Utbildningen syftar till att stödja och utveckla samtalsmetodiken för personal som

kommer i kontakt med såväl barn som föräldrar. En utbildning kring neuropsykiatriska diagnoser har också genomförts i syfte att fler barn och ungdomars problematik upptäcks tidigt.

Funktionsnedsättning inklusive socialpsykiatri

Funktionsnedsättning

Vid biståndsenheten för omsorg om personer med funktionshinder har biståndshandläggarna deltagit i olika utbildningar för att höja sin kompetens när det gäller lagstiftningen. Enhetens ärendedragningar har skapat en samsyn och bidrar till att de sökande får den hjälp de har rätt till. Arbetet med att införa DUR (Dokumentation, utvärdering, resultat) har fortsatt under året i syfte att utredningar och beslut ska bli mer likställda över staden. Barnhandläggarna har utbildats i att ha ett barnperspektiv i handläggningen. Utbildning i neuropsykiatri har genomförts under våren för samtliga handläggare. Enheten har haft regelbundna möten med barn/vuxenhabiliteringen

Farsta gruppbestäder har utvecklat sin organisation. Tydliga riktlinjer om arbetet med att individualisera insatserna har upprättats, handlingsplaner och personalplanering har fått en tydligare koppling till brukarnas behov. Arbetet med att utveckla en terapeutisk trädgård har fortsatt och börjar ta form.

I syfte för att få igång ett mer aktivt deltagande i samhällets gemenskap hos brukarna har daglig verksamhet Farsta genomfört aktiviteter inom kultur och idrott. Det har tagits väl emot, vilket visar sig i brukarnas förväntningar på återkommande aktiviteter och deras tillfredsställelse efteråt. Bland annat har man deltagit i FUB-dagen på Skansen (Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning), US-ruset (Unga synskadade) och veckoaktiviteter med musikhandledare i utbudet. Andra inslag har varit afrikansk dans, verkstadsklubb och friskvård. Verksamheten har under året utökats med en daglig verksamhetsgrupp i aktivitetshuset vid tunnelbanan som svarar för caféverksamheten.

En genomlysning av den dagliga verksamhetens dokumentation i datasystemet ParaSoL har genomförts. Samtliga medarbetare har deltagit i en internutbildning. En medarbetare har genomgått utbildning till anhörigombud i enlighet med det krav på stöd till anhöriga som nu ställs i socialtjänstlagen.

En upphandling av daglig verksamhet Farsta har genomförts under året. Från och med den 1 mars 2012 svarar Frösunda LSS AB för driften av verksamheten.

Enheten för personligt stöd som erbjuder personlig assistans, ledsagning och avlösning har även börjat ta emot beställningar från Skarpnäck stadsdelsnämnds biståndsenhet för omsorg om personer med funktionsnedsättningar. Ca ett 60 tal beställningar som avsett ledsagning och avlösning har inkommit från Skarpnäck.

Socialpsykiatri

Pilotprojektet riktat mot målgruppen äldre med psykiatrisk ohälsa i samarbete med äldreförvaltningen har pågått under året och bland annat har man startat en social mötesplats vid EMMA Träfflokal riktat för målgruppen.

Antalet klienter inom socialpsykiatrin som behöver utredas och få hjälp och stöd har ökat under året och ca till 330 personer har varit aktuella varje månad. Vilket är en hög siffra jämfört med övriga staden. Samtliga åldersgrupper ökar och personer med kombinationen psykiatriska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar tenderar att öka.

Träff/sysselsättning/boendestöd

Sammanlagningen av socialpsykiatris utförarverksamheter har medfört nya möjligheter att utnyttja olika kompetenser hos personalen. Goda exempel inom verksamheterna:

Studio IT har under våren anordnat en öppen studiecirkel i data för personer över 65 år. De äldre har fått en möjlighet att lära sig grunderna i data, samtidigt som studiecirkeln inneburit att en praktikant fått möjlighet till arbetsträning "på riktigt". Boendestödjare har på kvällstid erbjudit klienter besök på olika kulturella tillställningar, till exempel konserter på Gröna Lund.

Ett samarbete med Stockholms hem har inletts för att anlägga en trädgård i direkt anslutning till EMMA. Det ger nya platser i sysselsättning för deltagare i EMMA:s arbetsträning. En seminariedag anordnades i september där samtliga i personalen träffade, det personliga ombudet, RSMH och föreningen "Bästa svängen". Brukare berättade om sina egna erfarenheter och läste dikter eller sjöng egna sånger.

Friskvårdscoachen inom enheten har under hösten anordnat gemensamma friskvårdsaktiviteter för både medarbetare och brukare.

Statsbidrag med anledning av ny vårdform inom psykiatrin

Förvaltningen samverkar med de psykiatriska enheterna i södra Stockholm. Gemensamma vårdplaner för 14 personer, avseende LPT- och LRV-vård, har upprättats inom den nya vårdformen. De insatser som har getts är stödboende, boendestöd och sysselsättning.

Äldreomsorg

Uppföljning och delaktighet

Äldreomsorgen har under 2011 fokuserat på uppföljning och delaktighet. Enheterna har på olika sätt inhämtat information från brukare och kunder som ett underlag för ständiga förbättringar inom verksamheten. Ett par exempel är Edö vård- och omsorgsboende, som gör upprepade enkäter till boende, anhöriga och medarbetare. På Edö servicehus har fokusgrupper startats upp där det diskuteras information och inflytande. Hemtjänstenheterna bjuder in kunder och närstående till informationsmöten, för att förbättra dialogen.

För att säkerställa att brukarna får de insatser som beslutats och att ersättningen till utföraren är riktig har beställarenheten fördjupat sin uppföljning på individnivå.

Två biståndshandläggare har avsatts för uppdraget. Uppföljningarna har resulterat i en bättre anpassning av beviljade insatser till aktuella behov. För att skapa en samsyn när det gäller biståndsbesluten gör beställarenheten också ärendedragningar fyra gånger i veckan där alla ansökningar om vård- och omsorgsboende, korttidsboende, dagverksamhet och omfattande hemtjänstinsatser diskuteras.

Måltidssituationen

Stadsdelens särskilda boenden har under året arbetat för att förbättra brukares upplevelse av måltidssituationen. Särskild vikt har lagts vid uppföljning och studier för att fånga upp de äldres egna upplevelser av måltiderna, även på demensavdelningar där den enskilde inte själv kan beskriva sin upplevelse. Studierna har resulterat i förändringar i arbetssättet som ger en lugnare måltidssituation för de äldre.

Projektet Boken kommer

Äldreförvaltningen genomför i samverkan med Stockholms stadsbibliotek ett projekt för biblioteksservice till äldre, där Farsta är pilotstadsdelsområde. Bakgrund är ett beslut att på sikt avveckla nuvarande biblioteksverksamhet på äldreboenden och frigöra resurser till mer behovsanpassad verksamhet. Frivilliga bistår äldre med information och boklån på bibliotek. Projektet har fallit väl ut i stadsdelens vård- och omsorgsboenden, och kommer att permanentas i samarbete med frivilligorganisationer.

Kompetensutveckling

Under året har elva omvårdnadspersonal deltagit i stadens särskilda satsning på svenska som andraspråk. Sex personer har färdigutbildats till undersköterskor.

På alla enheter erbjuds personalen kontinuerligt handledning och kompetensutveckling inom ett brett spektra av områden. Några exempel är livsleda och självmordstankar hos äldre, anhörigas situation, våld i nära relationer, demens, hygien och bemötandefrågor.

Studiebesök i andra verksamheter är ett annat sätt att tillföra kunskap. Ett exempel är Farsta vård- och omsorgsboende, där personal besökt Högdalens äldreboende. Studiebesöket gav ett ömsesidigt kunskapsutbyte mellan personalgrupperna.

Anhörigstöd

Förvaltningen ger stöd till anhöriga genom en anhörigkonsulent. Under året har utbildningen av anhörigombud i personalgrupperna fortsatt. Utbildningen omfattar fem dagar och ger ombuden verktyg för att handleda arbetskamrater. Ombuden inbjuds till nätverksträffar två gånger per år.

I samarbete med Enskede-Årsta-Vantör och Skarpnäcks stadsdelsförvaltningar har till exempel bussutflykter och fester för anhöriga ordnats. Studiecirkel som vänder sig till anhöriga har erbjudits i samverkan med Röda korset. Dagcirkeln har

omfattat åtta tillfällen för tio deltagare. Under hösten har särskilda cirklar anordnats för anhöriga till personer med depression och ångestproblematik med sex deltagare.

Anhörigkonsulenterna har samarbetat med landstinget för att bättre nå ut till anhöriga i behov av stöd. Exempel är samverkan med Caphere geriatrisk, som har resulterat i att anhöriga kan lämna sina kontaktuppgifter som skickas vidare till anhörigstödet. Anhöriga som besökt Södersjukhuset har kunna ta del av direkt information på plats i sjukhusentrén från anhörigkonsulenterna i de tre samverkande stadsdelsförvaltningarna.

Samverkan med föreningar och volontärverksamhet

Förvaltningen har ett nära samarbete med lokala frivilligorganisationer. 2011 har varit ett "internationellt frivilligår" där förvaltningen deltagit. I samarbete med organisationer och föreningar som arbetar med frivilliga har ett program med olika aktiviteter tagits fram. Vid tre tillfällen har öppet hus arrangerats där föreningarna berättat om sitt arbete. Bland annat talade Bengt Westerberg (före detta ordförande i Röda Korset) om samarbete mellan frivilligorganisationer och kommunen. Stadsdelsförvaltningen och föreningslivet har också ordnat volontärrekrytering gemensamt i Farsta centrum.

Samverkan med landstinget

Avdelningschefen deltar i regelbundna samverkansmöten på ledningsnivå med Södersjukhuset. I samarbetet deltar också Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäcks och Södermalms äldreomsorgschefer. De fyra stadsdelsförvaltningarnas beställarchefer har också ett organiserat samarbete med ledningen på Dalens geriatrisk.

Förvaltningen samverkar med vårdcentraler inom stadsdelsområdet för att samordna insatser som gör det möjligt för äldre att bo kvar i sin bostad. Arbetet med att ta fram ett lokalt samverkansavtal med primärvården är påbörjat under 2011 och avslutas under 2012.

Stimulansmedel

Stadsdelsnämnden har under 2011 beviljats 3,1 miljoner kronor i stimulansmedel från socialstyrelsen för att förstärka arbetet med uppsökande verksamhet, läkemedelsgenomgångar, det sociala innehållet och utbildning och handledning av medarbetare som arbetar med personer med demenssjukdom.

Projekt "Hälso- och läkemedelsgenomgångar 2011" har arbetat med läkemedelsgenomgångar för boende på Edö (vård- och omsorgsboende samt servicehuset). Personalen har fått utbildning i läkemedelshantering, delegering och läkemedelskunskap.

Det sociala innehållet och satsningarna inom demensområdet beskrivs under respektive rubrik.

Det sociala innehållet

Aktivitetshuset Tuben i Farsta centrum invigdes under hösten. Under året har gymnastik och qigong för äldre anordnats vid totalt 51 tillfällen. Den populära verksamheten flyttades till aktivitetshuset i oktober.

I december anordnades en välbesökt träff i aktivitetshuset, där det bjöds på soppa och diskussion om aktiviteter under 2012. Andra exempel på aktiviteter i huset under december är luciatåg och julfest med sammanlagt 138 gäster. I samverkan med föreningslivet har också totalt 29 föreläsningar genomförts inom olika områden. Exempel på ämnen är brottsofferjourens och vittnesstöd, barn i missbruksfamiljer och Farsta centrums framtidsplaner.

Satsningen på sommaraktiviteter för äldre i samarbete med det lokala föreningslivet har varit mycket uppskattade. "Onsdagar i Ladan" på Farsta gård har haft sommarunderhållning vid sju tillfällen med totalt ca 500 besökare. De bussutflykter som erbjudits har sammanlagt haft 450 deltagare.

Uppsökande verksamhet

Genom att erbjuda olika former av information har äldreomsorgens uppsökande verksamhet nått ut till ett stort antal av de personer som fyllt 75 år under året och som inte har några insatser från äldreomsorgen. Alla i målgruppen erbjuds hembesök. Under perioden 1 oktober 2010 till 1 oktober 2011 har sammanlagt närmare 400 personer tagit del av information. Det finns möjlighet att välja mellan hembesök, skriftlig information, informationsträff eller information per telefon.

Vid hembesöken informeras om äldreomsorgen i stadsdelsområdet och om de olika stödformer man har möjlighet att ansöka om. På informationsträffarna deltar förutom kommunens projektledare vårdcentraler och frivilligorganisationer, ibland också anhörigkonsulent och färdtjänsthandläggare.

Demens

Projektet "Demens – Kompetenshöjning för personal" har avslutats under året. Personalen har sedan fått kompletterande utbildning utifrån ett särskilt anpassat studiematerial, gjort studiebesök och tagit del av föreläsningar. På alla enheter har projektet implementerat de nya nationella riktlinjerna för demensvården. Anhöriga, chefer och personal har bjudits in till föreläsningar. Exempel på teman är "Vanvård eller vård av gammal vana" och "Det goda mötet och etik". Föreläsningarna har varit välbesökta med 30-40 deltagare per föreläsning.

E-tjänstprogrammet

Farsta deltar i projekt "Nyckelfri hemtjänst" inom ramen för stadens e-tjänstprogram. Under 2011 har projektet försenats och tidplanen förskjutits. Anledningen till förseningen är att ett företag överklagat en upphandling av tekniktjänster.

Hälso- och sjukvård

Under året har betydligt fler patienter fått riskbedömningar utförda när det gäller trycksår, undernäring och fall. I dag har det stora flertalet aktuella riskbedömningar. Ett förbättringsarbete pågår när det gäller det förebyggande arbetet i form av åtgärdsplaner med riskbedömningarna som grund.

Stadsdelsförvaltningen har anställt en MAR tillsammans med Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning. MAR är medicinskt ansvarig för rehabilitering och ansvarar för att patienterna får en säker och ändamålsenlig hälso- och sjukvård av god kvalitet när det gäller rehabilitering inom kommunens ansvarsområde. MAR har under året bland annat utarbetat rutiner för fallprevention och för handhavandet av medicinska produkter.

All personal i särskilt boende har fått möjlighet att genomgå en webbaserad hygienutbildning. Förbättringar i verksamheten har observerats. Förvaltningens medicinskt ansvariga sjuksköterska har också granskat hur basala hygienrutiner följs och återkopplat resultatet till verksamheterna.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
■ Andel ASI (Addiction Severity Index) utredningar	45,83 %	75 %	tas fram av nämnden	2011

Kommentar:

I alla nya utredningar ingår ASI.

Registreringen av ASI har genomförts ofullständigt och kommer att ses över.

◆ Andel barn och unga i biståndsbedömd öppenvård (IoF)	57,37 %	65 %	tas fram av nämnden	Verksamhetsberättelse 2011
● Andel barn och ungdomar i förhållande till alla barn och ungdomar i stadsdelsområdet som har haft insatser inom IoF	1,99 %	2,1 %	1,66%	Verksamhetsberättelse 2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel barn och ungdomar som lever i familjer som är aktuella inom socialpsykiatri			tas fram av nämnden	2011
Kommentar: Stadsledningskontoret har inte fått fram någon utfallsiffra.				
Andel barn och ungdomar som lever i familjer som är aktuella inom vuxna missbruk			tas fram av nämnden	2011
Kommentar: Stadsledningskontoret har inte fått fram någon utfallsiffra.				
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen (Utredningstyp BoU eller Vuxen) och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (inom IoF, BoU och Vuxna, 0-19 år)	80,41 %	65 %	72,1%	Verksamhetsberättelse 2011
Andel genomförandeplaner för biståndsbedömda insatser inom socialpsykiatri, IoF.	79,28 %	85 %	tas fram av nämnden	Verksamhetsberättelse 2011
Kommentar: Uppgiften som tas fram av USK är ofullständig. Andelen genomförandeplaner är högre än vad som angivits i utfallsiffran.				

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
<ul style="list-style-type: none"> Andel klienter inom socialpsykiatri som erhållit två uppföljning enligt DUR under året 	80 %	80 %	tas fram av nämnden	2011
<ul style="list-style-type: none"> Andel personer i förhållande till hela befolkningen som har haft insatser inom IoF, socialpsykiatri 	0,795 %	0,9 %	tas fram av nämnden	Verksamhetsberättelse 2011
<ul style="list-style-type: none"> Andel personer i förhållande till hela befolkningen som har haft insatser inom vuxen missbruk, IoF. 	0,254 %	0,7 %	tas fram av nämnden	Verksamhetsberättelse 2011
<p>Kommentar: Sweco anger att 78 personer fått insatser under året. Registreringen av insatserna är ofullständig.</p>				
<ul style="list-style-type: none"> Andel personer i förhållande till totala befolkningen som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen under året 	0,91 %	0,95 %	0,65%	Verksamhetsberättelse 2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som upplever att de fått en förbättrad livssituation enligt DUR uppföljningen (dokumentation, utvärdering och resultat) (IoF)			tas fram 2011 2011	
Kommentrar: Arbete med att ta fram exakt definition och mätmetod pågår.				
● Andel vuxna i biståndsbedömd öppenvård (IoF)	34,84 %	33 %	tas fram av nämnden	Verksamhetsberättelse 2011
Kommentrar: Utfallet är 65%. SWECO:s nya mätmetod ger ett utfall på endast 35%. Öppenvård har definierats om så att utfallet 2010 som var 63% nu blivit 33%.				
● Andel vuxna som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats inom IoF vuxen/missbruk	72,97 %	65 %	tas fram av nämnden	2011
● Andel vuxna som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats inom IoF, socialpsykiatri	60,81 %	35 %	tas fram av nämnden	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel vuxna som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (IoF)	74,53 %	60 %	63,3%	Verksamhetsberättelse 2011
Nöjda brukare - personer med insatser inom socialpsykiatri som i brukarundersökning angett att de är nöjda med sina insatser/ biståndsbedömare och med handläggningen av deras ärende (IoF)	80 %	80 %	tas fram 2011 2011	
Kommentar: SLK har angett en utfallsiffra är 72% som inre stämmer med de brukarundersökningar staden gjort. Där framkommer att 84% är nöjda med boendestödet, sysselsättning Edö 86%, övrig sysselsättning 81%. 78%, 83% resp. 87 % tyckte att utredningen av behov av boendestöd, sysselsättning Edö, sysselsättning övrigt, var bra. 71 % är nöjda med Caremas gruppboende Lingberga. Sammantaget blir det ca 80% som är nöjda med verksamheterna				
Antal nytillkomna omsorgslägenheter för vuxna inom staden (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	0 st	0 st	100 st	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	86 %	86 %	2011
Brukarnas nöjdhet med bemötande från biståndshandläggare inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning	88 %	80 %	tas fram av nämnden	2011
Nöjda brukare - daglig verksamhet (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	84 %	90 %	90 %	2011
Kommentarer: Helhetsomdömet påverkas av att 20% inte tycker de fått välja daglig verksamhet. 93% uppger annars att de får ett bra bemötande.				
Nöjda brukare - korttidsboende (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	89 %	91 %	91 %	2011
Kommentarer: Helhetsomdömet påverkas av att 23% inte tycker de fått välja korttidsboende och att 42% (för staden 30%) de inte kan komma ut och göra saker på egen hand tillräckligt.				

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Nöjda brukare - LSS-boende, vuxna och barn (Stöd och ♦ service till personer med funktionsnedsättning)	80 %	87 %	87 %	2011
<p>Kommentar: Helhesomdömet påverkas av att 47% inte tycker att de tillräckligt kan göra fritidsaktiviteter på egen hand. 44% tycker inte de kan välja vem som ska ge dem stöd. 39% har inte kunnat välja gruppboend.</p>				
Andel anhöriga som ♦ är nöjda med hur anhörigstödet fungerar	59 %	73 %	73 %	2011
<p>Kommentar: Resultatet är baserat på antal personer som instämmer i att "jag får det stöd och den hjälp jag behöver i min vardag". Formuleringen kan tolkas vidare än att gälla anhörigstöd (dvs inkludera annat stöd som erbjuds). Svarsfrekvensen i Farsta stadsdelsområde var 57%.</p>				
Andel ♦ omsorgspersonal med grundutbildning (äldreomsorg)	92 %	97 %	89 %	2011
<p>Kommentar: All omvårdnadspersonal har erbjudits språk- och grundutbildning. De som fortfarande saknar utbildning har av olika anledningar inte kunnat tillgodogöra sig den erbjudna utbildningen.</p>				
Andelen nöjda ♦ omsorgstagare - biståndsbedömd dagverksamhet	98 %	83 %	83 %	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andelen nöjda omsorgstagare - ♦ hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)	67 %	83 %	83 %	2011
Andelen nöjda omsorgstagare - ♦ vård- och omsorgsboende	77 %	83 %	83 %	2011
Brukarnas nöjdhet med bemötande från ♦ biståndshandläggare inom äldreomsorgen	98 %	80 %	tas fram av nämnden	2011
Omsorgstagarnas upplevelse av ♦ trygghet - hemtjänst i ordinärt boende	80 %	82 %	82 %	2011
Omsorgstagarnas upplevelse av ♦ trygghet - vård och omsorgsboende	84 %	89 %	89 %	2011
Upplevelsen av maten och ♦ måltidssituationen i vård- och omsorgsboenden	73 %	75 %	75 %	2011

Kommentar:

I förhållande till föregående år har resultatet förbättrats med tolv procentenheter fler nöjda brukare.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Upplevelsen av maten och måltidssituationen ♦ inom hemtjänsten i ordinärt boende (äldreomsorg)	63 %	75 %	75 %	2011

KF:s aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Senast vid utgången av 2011 ska alla ☑ stadsdelsnämnder göra utredningar enligt DUR/FH.	2010-01-01	2011-12-31	
Utbyggnad och utveckling av ☑ variation i utbudet av boenden enligt LSS ska fortgå och intensifieras	2008-01-01	2011-12-31	
Genomföra ☑ kompetensutvecklingsinsatser, särskilt inom demensområdet	2011-01-01	2011-12-31	
Stadens nya värdegrund för ■ äldreomsorg ska inarbetas i verksamheten	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse
Kommentar: Förvaltningen avvaktar äldrenämndens arbete med så kallade "värdegarantier", och har därför inte arbetat med att implementera stadens värdegrund under året.			
Utveckla kunskaper i svenska hos ☑ vård- och omsorgspersonal med svenska som andraspråk	2011-01-01	2011-12-31	
☑ Vård- och omsorgspersonal erbjuds grundutbildning	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Vård- och omsorgsboenden har säker hälso- och sjukvård

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
☒ Andel boende som har vård- och rehabiliteringsplaner.	99 %	100 %	Verksamhetsberättelse 2011
☒ Andel omvårdnadsjournaler som innehåller dokumenterad munstatus hos den boende	61 %	100 %	Verksamhetsberättelse 2011

Kommentar:

Förbättringsarbete pågår genom kollegial granskning av omvårdnadsjournaler.

NÄMNDMÅL:

Äldre har en inbjudande och varierande måltidsituation.

Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
☒ Antal kostombud	20	20	Verksamhetsberättelse 2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Rehabiliteringspersonal ska vid behov göra bedömning av boendes sittställning vid måltiden.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Äldre har inflytande i biståndsutredningen.

Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Ge förutsättningar till sammanboende för de par som så önskar när någon av dem erbjuds vård- och omsorgsboende.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Äldre upplever att deras livsstil, intressen och förmågor tas tillvara.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Äldre är delaktiga i och har inflytande över utförandet av omsorgen.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☐ Samtliga omsorgstagare ska ha en genomförandeplan där även sociala aktiviteter ingår.	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse

Kommentar:

Förvaltningen har inte nått målet att 100% av omsorgstagarna har en aktuell genomförandeplan där sociala aktiviteter ingår. Under året har situationen förbättrats märkbart, och under 2012 görs en mer omfattande satsning för att förbättra den sociala dokumentationen i stadsdelsområdet.

NÄMNDMÅL:

Anhöriga är informerade om stöd som finns vid hjälp av närstående.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Barn och ungdomar i riskzonen får förebyggande insatser.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

De som ansöker om stöd och hjälp får den insats de har rätt till.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Beställarenheten inom äldreomsorgen ska utveckla ärendedragningen.	2011-01-01	2011-04-01	
☒ Personer över 75 år ska erbjudas förebyggande hembesök.	2011-01-01	2011-12-31	
☒ Äldre personer ska ha möjlighet att få hjälp av vaktmästarservice.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

De som utsatts för våld i nära relationer får hjälp och stöd.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Tillsammans med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning driver förvaltningen projektet Våld i nära relationer och inom ramen för projektet har en kvinnostödjare anställts som ska stödja och hjälpa de sökande såväl akut som långsiktigt.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Förvaltningens samarbete med landstinget är förbättrat och utvecklas

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Förvaltningens personal kommer att delta i de stadsövergripande utbildningarna om samordnad vårdplanering som staden och landstinget gemensamt ska genomföra.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Hemlösa och de som riskerar att bli hemlösa får stöd för ett varaktigt boende

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
Antal personer som genom stöd och bistånd fått ökad möjlighet till att ha ett varaktigt boende	177	120	2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Möjligheten att starta ett stödboende för unga med missbruksproblematik, utreds.	2011-01-01	2011-06-30	

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Tillsammans med Stockholms hem i Hökarängen ska förvaltningen pröva en modell för ett fördjupat samarbete för att ytterligare minska antalet som vräks eller riskerar vräkas	2011-01-01	2012-12-31	

NÄMNDMÅL:

Invånare med funktionsnedsättning har ett individuellt utformat stöd och deltar i samhällets gemenskap.

- Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Invånare med funktionsnedsättning och i behov av stöd och hjälp är delaktiga i och har inflytande över insatsen som ges.

- Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Stadens handikappolitiska program ska göras känt bland förvaltningens personal	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Invånare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning har en förbättrad livssituation.

- Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Medarbetarna inom äldreomsorgen får kontinuerligt kompetensutveckling.

- Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Vid behov ska medarbetarna erbjudas handledning.	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Myndighetsutövning präglas av värdigt bemötande och respekt för den enskilde.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Socialtjänstens beslut och val av insatser utgår från en sammanvägning av kunskap från forskning, beprövad erfarenhet och klientens behov

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Fördjupad kunskap om evidensbaserad praktik och metod kommer att ges i föreläsningsform.	2011-01-01	2012-12-31	
● Arbetsätt och rutiner för att möjliggöra en evidensbaserad praktik ska ses över och förbättras			

NÄMNDMÅL:

Tillgängligheten till nämndens verksamheter är god.

● Uppfylls helt

NÄMNDMÅL:

Unga får stöd för en god livssituation utan missbruk.

● Uppfylls helt

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel fritidsgårdar som har utarbetat en tobakspolicy.	100 %	100 %	2011

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☑ Samtliga fritidsgårdar utarbetar en tobakspolicy i samverkan med ungdomar	2011-01-01	2011-06-30	
☑ Skolorna bjuds in till dialog för att utveckla samarbetet runt tobaks-, alkohol- och narkotikafrågor	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Äldre upplever ett varierat utbud av aktiviteter på de öppna mötesplatserna.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Dagsutflykter ska erbjudas äldre under sommarmånaderna och vid jul.	2011-01-01	2011-12-31	
☒ Sociala aktiviteter för äldre ska utvecklas i samverkan med frivilligorganisationer och pensionärsföreningar.	2011-01-01	2011-12-31	

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

2.4 Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda spännande och utmanande arbeten

Ledarskap och medarbetarskap

Förvaltningen arbetar sedan 2007 strategiskt med att höja chefernas kompetens. En del i detta arbete är chefsforum för utveckling, utbildning och information. Under året har åtta chefsforum arrangerats och fokus har varit det hälsofrämjande, kommunikativa och resultatbaserade ledarskapet. Under våren har cheferna fördjupat sig i att hålla medarbetarsamtal i mycket svåra situationer och genomgått en utbildning i kompetensbaserad rekrytering. Dessutom har det genomförts arbetsmiljöutbildningar med certifiering och cheferna erbjuds handledning vid behov samt deltagande i stadens utvecklingsgrupper.

I samverkan med medarbetarna har dialogformen utvecklats på arbetsplatsträffarna som är grunden för samverkansavtalet. Som ett stöd i arbetet för att utveckla arbetsplatsträffarna har ett arbetsmaterial framställts på förvaltningen.

Kompetensutvecklingsprojektet Verksamhet och hälsas arbetssätt syftar till att medarbetarna ska ha förståelse, inflytande och eget ansvar över hur de vardagliga arbetssysslorna kopplas till organisationens mål, åtaganden och resultat. Arbetssättet ställer krav på ett kommunikativt coachande ledarskap, tillsammans med ett utvecklat medarbetarskap. Genom projektet tränar chefer och medarbetare det nya arbetssättet/metoden som skapar lärande i arbetet genom den ständiga dialogen som förs vid planering, genomförande och resultatdialog. 14 arbetsgrupper med cirka 180 medarbetare och 13 enhetschefer/ biträdande enhetschefer ingår i det stadsövergripande projektet som ska pågå till och med 2012. Arbetssättet/metoden ska i förlängningen tillämpas i alla förvaltningens verksamheter. Resultatet i medarbetarundersökningen tyder på att Verksamhet och hälsa samt arbetet med samverkan på arbetsplatserna har varit lyckade eftersom det är det område som får högst betygsindex.

Uppföljning rehabilitering och sjukfrånvaro

Farsta stadsdelsförvaltning har arbetat med målet att arbetsmiljön ska främja hälsan för alla anställda. Strävan är att gå från en organisation som identifierar sjukdom och rehabiliterar, till en organisation som snabbt undanröjer hälsorisker och förstärker hälsofaktorer. Samtliga medarbetare och chefer har varit inbjudna till friskvårdsdagar för inspiration och motivation i hälsoarbetet.

Inspirationsdagarna hölls vid 14 tillfällen under våren och totalt deltog 750 medarbetare och samtliga chefer. Varje tillfälle började med en föreläsning om vad som påverkar individens hälsa och det egna ansvaret för sin hälsa, det gemensamma ansvaret och arbetsgivarens ansvar. De medverkande deltog i resonemanget och bidrog genom att uttrycka sin uppfattning om var de själva och organisationen befinner sig i nuläget. På friskvårdsdagarna fick deltagarna även prova på olika aktiviteter som yoga, mindfulness, pausgymna med mera.

Förutom ordinarie friskvårdsprogram har livsstilskurser hållits, för chefer såväl som för medarbetare. Grupper har fått träning i att använda Pilatesboll som friskvårdsredskap och andra grupper har fått ta del av vägledad meditation. Förvaltningen har subventionerat anställdas kostnader för massage, deltagande i Friskis och Svettis, SATS mm.

Alla enhetschefer har tillsammans med medarbetarna tagit fram hälsoplaner på individ- och gruppnivå. Hälsoplanen på individnivå utgör ett stöd för den enskilde att både bevara och skapa nya goda vanor. På gruppnivå utformas hälsoplanerna utifrån arbetsgruppens behov och önsknings. Utgångspunkten har varit att aktiviteterna är lustfyllda!

Förvaltningens utbildade hälsocoacher har träffats vid två tillfällen för erfarenhetsutbyte samt för att resonera om rollen som hälsocoach. På träffarna gjordes även en inventering av arbetsplatsernas hälsoaktiviteter där goda exempel presenterades och önskemål om ytterligare aktiviteter fångades upp.

Sjukfrånvaroperioderna "1-14" och "15-90" visar en liten ökning medan långtidssjukfrånvaron "91dagar eller mer" dock har sänkts. Den totala sjukfrånvaron för rullande 12 månadersperiod, december 2010-november 2011, hamnade på 5,92 %. Samma period föregående år visade 6,04 %. Fördelningen av sjukfrånvaron visar följande:

Sjukfrånvaroperiod	Dec 2010-Nov 2011	Dec 2009-Nov 2010
Dag 1-14	1,98 % Ca 7 dgr/helårsanställd	1,89 %
Dag 15-90	1,15 % Ca 4 dgr/helårsanställd	1,08 %
Dag 91-	2,79 % Ca 10 dgr/helårsanställd	3,07 %

Sjuklönekostnaderna för 2011 är totalt (exklusive personalförsäkringspålägg) cirka 7 mnkr kronor. Dag 2-14 står för 90 % av sjuklönekostnaden.

Förvaltningens samarbete med företagshälsovården St Erikshälsan och försäkringskassan har fungerat bra. Vid cirka 20 tillfällen har företagshälsovårdens läkare och handläggare från försäkringskassan avsatt en dag för möte med chefer och medarbetare. Syftet har varit att tidigt identifiera medarbetare i riskzon för längre sjukskrivning, samt fastställa behandlings- och rehabiliteringsplaner.

Jämställdhet- och mångfaldsplan samt diskriminering

Alla chefer har fått en heldags utbildning i kompetensbaserad rekrytering. Att använda sig av kompetensbaserad rekrytering innebär att cheferna följer en strukturerad metod där den efterfrågade kompetensen styr rekryteringsprocessen. Andra ovidkommande faktorer och subjektivt tyckande elimineras så långt som möjligt. Målet är ”rätt man på rätt plats” och en likabehandlande rekrytering. Förvaltningen kommer under 2012 att arbeta vidare med att ta fram kravspecifikationer för de olika befattningarna.

Det ligger till stor del utanför förvaltningens möjligheter att öka andelen män inom vård och omsorgsyrderna. Det är i dessa yrkesgrupper, framför allt inom vården, som vi har den största delen anställda med annan etnisk bakgrund än svensk.

Kvinnors medianlön är högre än männens och skillnaden har ökat under året. Möjliga förklaringar är att män stannar kortare tid i de typiskt sett kvinnodominerade yrkena och att en stor del av männen också har låg alternativt ”fel” utbildningsbakgrund. Detta gäller också ett stort antal av kvinnorna, men sammantaget för en i förhållande till antalet kvinnor totalt, mindre grupp.

Medarbetarenkät

Resultaten från 2011 års medarbetarenkät (svarsfrekvens 70 procent) visar att medarbetarna på Farsta stadsdelsförvaltning ger ett gott betyg för arbetsförhållandena. Nöjd-Medarbetar-Index (NMI) är 65. Det är en ökning med tre enheter jämfört med 2009 och 2008. Frågeområdet ”Medarbetarskap” visade högsta betygsindex medan ”Arbetsbelastning” fick lägsta betygsindex. När det gäller arbetsbelastning är det främst möjligheten att få tillräcklig tid att hinna med sina arbetsuppgifter som får lägre betyg.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Nöjd medarbetarindex (NMI)	65	63	63	2011
 Sjukfrånvaro (alla nämnder/bolag)	5,9 %	4,8 %	4,8 %	2011

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
------------------	------------------	--------	-------------	--------

Kommentar:

Trots ett intensivt arbete med hälsofrågor och rehabilitering har inte årsmålet på 4,8 % nåtts. Sjukfrånvaron har dock sjunkit från tertialrapport 2 från 6,1 % till 5,9 % vilket tyder på en fortsatt minskning av sjukfrånvaron.

NÄMNDMÅL:

Arbetsmiljön främjar medarbetarnas hälsa.

Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Arbetsmiljöutbildning med diplomering ska genomföras.	2011-01-01	2011-06-30	
☒ Hälsoplaner ska finnas på grupp- och individnivå.	2011-01-01	2011-03-31	

NÄMNDMÅL:

Farsta är en attraktiv arbetsgivare

Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ EU- projektet Verksamhet och Hälsa genomförs	2011-01-01	2012-12-31	
☒ Individuell utvecklingsplan ska finnas för varje medarbetare	2011-01-01	2011-12-31	
☒ Utbildning i kompetensbaserad rekrytering.	2011-01-01	2011-10-31	

NÄMNDMÅL:

Sjukfrånvaron är 4,8 %

Uppfylls inte

KF:s INRIKTNINGSMÅL 3:

3. Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Bokslutet för 2011 visar ett resultat om 11,4 mnkr före resultatöverföringar och 7,1 mnkr efter resultatöverföringar. Årets resultat motsvarar 0,56 procent av driftbudgeten. Förvaltningen för över 4,3 mnkr från årets resultat till 2012 års resultatfond. Fonden uppgår då till 10,3 mnkr. Överskott redovisas främst inom förskoleverksamhet, ekonomiskt bistånd samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Underskott finns inom verksamhetsområdena äldreomsorg samt individ och familjeomsorg för barn och unga. Förvaltningen arbetar aktivt med att använda tilldelade resurser utifrån ett kundperspektiv på ett effektivt sätt. Detta sker bland annat genom prioritering av kärnverksamheterna och genom uppföljning av att tydliga och konkreta resultat uppnås.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

3.1 Budgeten ska vara i balans

- Uppfylls helt

Budgethållning är en förutsättning för kvalitet och stabilitet i verksamheterna och ekonomiska prognoser och analyser ingår i berörda chefers ansvar och uppdrag. Under året har utbildningsinsatser för budgetansvariga chefer genomförts i syfte att öka prognossäkerheten. Varje månad har chefer med budgetansvar med stöd av ekonomienheten tagit fram en prognos på årsutfall för 2011. Dessa prognoser ligger sedan till grund för nämndens ekonomiska månadsrapport.

I jämförelse med förvaltningens prognos i tertialrapport 2 är utfallet om 7,1 mnkr efter resultatöverföringar i bokslut en förbättring med 0,46 procent. I samband med tertialrapport 1 och 2 tilldelades förvaltningen ytterligare medel för ekonomiskt bistånd om totalt 5,3 mnkr som inte budgeterades inför 2011. Denna budgetjustering har inte förbrukats fullt ut då förvaltningens resultat för ekonomiskt bistånd är ett överskott om 4,2 mnkr.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Nämndens budgetföljsamhet		100 %	100 %	Verksamhetsberättelse 2011
☐ efter resultatöverföringar (alla nämnder)				

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar (alla nämnder)	99 %	100 %	100 %	Verksamhetsberättelse 2011

Nämndens prognossäkerhet T2 (alla nämnder)	+/- 1 %	2011
--	---------	------

Kommentar:

Nämnden har i samband med årets tertialrapporter tilldelats ytterligare medel för ekonomiskt bistånd om totalt 5,3 mnkr vilket inte beaktats i prognosen i samband med tertialrapport 2.

NÄMNDMÅL:

Förvaltningen har budget i balans.

- Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Månatlig uppföljningar och prognoser görs av budgetansvariga chefer tillsammans med controllers.	2011-01-01	2011-12-31	
Utbilda enhetscheferna i uppföljningsarbete och prognossäkerhet.	2011-01-01	2011-11-30	

Analys av resultaträkning – Uppföljning av driftbudget

Ekonomiskt utfall i sammanfattning

Justerad budget 2011

Farsta stadsdelsnämnds justerade nettobudget uppgick till 1 262,0 mnkr för år 2011. I beloppet ingår tilläggsanslag och prestationsförändringar med 43,5 mnkr som kommunstyrelsen tillstyrkt under året. Utöver detta har nämnden anmält omslutningsförändringar på 154,5 mnkr. Dessutom har nämnden haft en investeringsbudget på 15,0 mnkr inklusive en ombudgetering från 2010 om 2,2 mnkr avseende strandpromenad Drevviken inom ramen för Vattenprogrammet.

Budgetutfall per verksamhetsområde

Verksamhet	Just budget 2011	Utfall 2011	Avvikelse	Avvikelse
------------	------------------	-------------	-----------	-----------

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	2010
Nämnd- och förvaltningsadministration	32,4	0,0	30,4	-3,8	5,8	1,7
Individ- och familjeomsorg	160,4	-28,6	166,5	-32,1	-2,6	-6,9
varav socialpsykiatri	46,0	-7,0	47,0	-7,4	-0,6	1,8
Flyktingmottagande	2,4	0,0	1,2	0,0	1,3	1,5
Stadsmiljöverksamhet	12,4	0,0	13,2	-0,8	0,2	0,0
varav avskrivningar och intern ränta	2,1	0,0	2,2	0,0	-0,1	-0,6
Förskoleverksamhet	288,2	-34,3	275,9	-31,9	9,9	9,2
Äldreomsorg	606,6	-93,2	619,7	-94,7	-11,6	-17,0
Stöd- och service till pers m funktionsnedsättning	202,3	-26,5	201,3	-28,5	3,1	4,6
Fritid och kultur	27,3	-1,1	25,7	-1,2	1,7	0,8
Arbetsmarknadsåtgärder	13,8	-8,0	12,9	-6,7	-0,4	0,7
Ekonomiskt bistånd	110,2	-2,3	106,3	-2,7	4,2	9,7
Total drift	1 456,0	-194,0	1 453,1	-202,5	11,4	4,2
Resultatfond från 2010, överskott					6,0	9,0
Resultatfond till 2012, överskott					-10,3	-6,0
Total inkl resultatöverföring					7,1	7,1
Investeringar	15,0	0,0	14,2	0,0	0,8	6,3
varav stadsmiljöverksamhet	9,4	0,0	9,2	0,0	0,2	2,2
varav inventarier och maskiner	5,6	0,0	5,0	0,0	0,6	4,1

Bokslutet för nämndens verksamheter visar ett överskott på 11,4 mnkr före resultatöverföringar och 7,1 mnkr efter resultatöverföringar. De områden som under året inte uppfyllt målet med en budget i balans är insatser för barn och ungdomar samt äldreomsorg. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har varit relativt stabil under året och inte ökat i den takt som prognostiserades i början av året. Dessutom har förvaltningen under året tilldelats ytterligare 5,3 mnkr avseende ekonomiskt bistånd. I jämförelse med 2010 har kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat med 1,2 procent men antal bidragshushåll har i snitt minskat med 11 hushåll per månad.

Jämförelse av kostnader och intäkter med föregående år

Kostnads- och intäktsutveckling per kontogrupp

Mnkr	2010	2011	Förändring
------	------	------	------------

Taxor och avgifter	-31	-33	-2
Bidrag och ersättningar	-37	-64	-27
Försäljning	-26	-27	-1
Övriga externa intäkter	-82	-78	4
Summa intäkter	-176	-202	-26
Personalkostnader	582	586	4
Lokalkostnader	92	99	7
Försörjningsstöd	80	82	2
Övriga externa kostnader	623	681	58
Summa kostnader	1 377	1 448	71
Nettokostnad	1 201	1 246	45

Tabellen ovan visar totala kostnader och intäkter år 2010 och 2011 samt förändringen i utfall mellan åren.

Intäkter

Intäkterna har ökat med 26 mnkr. Förändringen beror på:

- Ökade föräldraavgifter på grund av fler barn inom förskola
- Stimulansbidrag för ombyggnationer och nystarter av förskoleavdelningar
- Ökade intäkter för ensamkommande flyktingbarn
- Ökade kost- och äldreomsorgsavgifter
- Ökade intäkter för LASS

Kostnader

Kostnaderna har ökat med 71 mnkr. Förändringen beror på:

Personalkostnader (ökat 4 mnkr)

- Ökade kostnader på grund av löneökningar

Lokalkostnader (ökat 7 mnkr)

- Ökade kostnader på grund av hyreshöjningar och tillkommande lokaler inom förskola

Försörjningsstöd (ökat med 2 mnkr)

Övriga externa kostnader (ökat med 58 mnkr)

- Ökade kostnader på grund av nystartade verksamheter inom förskolan
- Ökade kostnader för köp av verksamhet på grund av pris- och volymökningar inom funktionsnedsättning

- Ökade kostnader för köp av verksamhet på grund av pris- och volymökningar inom äldreomsorg

Kostnads- och intäktsutveckling per verksamhetsområde, jämförelse 2010-2011

Verksamhet Mnkr	Utfall 2010		Utfall 2011		Avvikelse	
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter
Nämnd- och förvaltningsadministration	39,6	-2,4	30,4	-3,8	-9,2	-1,4
Individ- och familjeomsorg	153,5	-20,4	166,5	-32,1	13,0	-11,7
varav socialpsykiatri	43,9	-5,4	47,0	-7,4	3,1	-2,0
Flyktingmottagande	2,2	0,0	1,2	0,0	-1,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	13,2	-0,6	13,2	-0,8	0,0	-0,2
Förskoleverksamhet	249,4	-26,3	275,9	-31,9	26,5	-5,7
Äldreomsorg	606,5	-89,3	619,7	-94,7	13,2	-5,5
Stöd- och service till personer med funktionsnedsättning	186,2	-27,1	201,3	-28,5	15,1	-1,4
Fritid och kultur	25,3	-1,9	25,7	-1,2	0,4	0,7
Arbetsmarknadsåtgärder	12,5	-6,7	12,9	-6,7	0,4	0,0
Ekonomiskt bistånd	103,4	-2,1	106,3	-2,7	2,9	-0,6
Total drift	1 391,8	-176,6	1 453,1	-202,5	61,3	-25,9

Nämnd- och förvaltningsadministration

De minskade kostnaderna inom nämnd- och förvaltningsadministration beror främst på outnyttjade medel för konjunkturanpassning.

Individ och familjeomsorg

Kostnadsökningen inom individ och familjeomsorg i förhållande till 2010 beror främst på ökade personalkostnader samt ökade externa placeringar. Intäkterna har ökat med 11,7 mnkr, vilket hänförs till ökade intäkter från staten via Migrationsverket.

Flyktingmottagande

Kostnaderna har minskat på grund av att antalet flyktingar har minskat i förhållande till 2010.

Förskola

Kostnaderna inom förskola har ökat med 26,5 mnkr, vilket främst beror fler inskrivna barn samt fler nystartade förskolor. Intäkterna har ökat med 5,7 mnkr. Det beror på en ökning av föräldraavgifterna och ökat stimulansbidrag för de nystartade förskolorna.

Äldreomsorg

Äldreomsorgens kostnadsökning beror på fler insatser för äldre under 2011 i förhållande till 2010, 1 400 timmar per månad mer hemtjänst i ordinärt boende och 500 timmar i servicehus. Det genomsnittliga dygnspriset för placeringar i vård- och omsorgsboende har ökat under 2011. Intäkterna har ökat med 5,5 mnkr vilket främst beror på kompensation för tomgångshyror för Farsta vård- och omsorgsboende.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Kostnaderna inom verksamhetsområdet har ökat med 15,1 mnkr, vilket beror på ökat antal insatser. Intäkterna har ökat med 1,4 mnkr vilket främst beror på ökade intäkter från försäkringskassan.

Fritid och Kultur

Kostnads- och intäktssidan har minskat inom verksamhetsområdet, vilket beror på organisationsförändringar genomförda under 2010.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Nettokostnaderna för ekonomiskt bistånd har ökat 2,3 mnkr vilket motsvarar 2,3 procent i förhållande till 2010.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	7,1	1,3	0,0

Nämndens totala utfall förbättras något jämfört med tertialrapport 2. En bidragande orsak till detta är de extra medel som fördelades till samtliga stadsdelar i samband med tertialrapport 1 och 2. Dessa fördelningar var okända i budgetarbetet och fanns därför inte med i nämndens budget för 2011.

Budgetutfall per verksamhetsområde

Nämnd och gemensam administration

Verksamhet Mnkr	Just budget 2011 KostnaderIntäkter	Utfall 2011 KostnaderIntäkter	Avvikelse Netto	Avvikelse 2010		
Nämnd och ledning	7,1	0,0	6,8	-1,0	1,3	-0,8
Kansli o personal	15,8	0,0	15,0	-1,5	2,3	1,8
Ekonomi, lokaler och IT	16,0	0,0	14,7	-0,9	2,2	0,7
Summa	38,9	0,0	36,5	-3,4	5,8	1,7
<i>Avvikelse i %</i>					<i>14,9%</i>	<i>0,9%</i>

Utfall jämfört med budget

Verksamheten redovisar ett överskott på 5,8 mnkr. Överskottet beror på outnyttjade medel för konjunktur Anpassning samt lägre kostnader för centrala insatser.

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	5,8	0,0	0,0

Resultatet förbättras något i förhållande till prognoserna i tertialrapporterna.

Individ och familjeomsorg

Verksamhet	Just budget 2011		Utfall 2011		Avvikelse	Avvikelse
Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	2010
Gem. kostnader	4,2	0,0	1,3	-0,1	3,0	1,0
Barn och ungdom	71,6	-11,8	85,2	-19,9	-5,5	-11,8
Vuxeninsatser	38,6	-9,8	33,0	-4,7	0,5	2,1
Socialpsykiatri	46,0	-7,0	47,0	-7,4	-0,6	1,8
Summa	160,4	-28,6	166,5	-32,1	-2,6	-6,9
<i>Avvikelse i %</i>					<i>-2,0%</i>	<i>-6,8%</i>

Utfall jämfört med budget

Barn och Ungdom

Verksamheten redovisar ett underskott på 5,5 mnkr. Underskottet beror på att fler barn och ungdomar placerats utanför hemmet i förhållande till budgeterade medel. Verksamheten med öppenvård på Tallkrogens hus har bidragit till att antalet externa placeringar minskat. Enheten för myndighetsutövning ska under 2012 arbeta fördjupat med månadsvisa uppföljningar av antalet externa placeringar.

Vuxna

Verksamheten för vuxeninsatser redovisar ett överskott på 0,5 mnkr. Överskottet förklaras av att antalet vårdplaceringar på institution minskat och av att kostnaderna inom öppenvård för vuxna blivit lägre genom bättre samordning och ett effektivare utnyttjande av platser vid Farstasteget.

Socialpsykiatri

Verksamheten redovisar sammantaget ett underskott på 0,6 mnkr. Socialpsykiatriens beställarenhet redovisar ett överskott på 0,1 mnkr. Utförarenheten inom socialpsykiatri redovisar ett överskott på 0,4 mnkr. Underskott redovisas under centrala kostnader och för förvaltningsinterna köp av tjänster, främst hemtjänstinsatser.

Utförarenheternas resultat (socialpsykiatri)

(tkr)	Brutto-	Nettoav-	Resultat i % av
Verksamheter	budget	vikelse	omslutning
		2010	

Emma träfflokal	4 250	-459	-10,8
Emma it	2 100	-107	-5,1
Edö restaurang	4 175	-262	-6,3
Boendestöd och neuropsykiatriskt team	11 010	1504	13,7
Stödboende Frimärket	2 860	-294	-10,3
Summa	24 395	382	1,6

Jämförelse prognoser – utfall

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Gem. kostnader	3,0	0,0	0,0
Barn och Ungdom	-5,5	-6,5	0,0
Vuxna	0,5	0,0	0,0
Socialpsykiatri	-0,6	0,3	0,2
Nettoutfall	-2,6	-6,2	0,2

Utfallet är bättre än prognosen i tertialrapport 2 på grund av att avsatta medel för oförutsedda kostnadsökningar under hösten inte har utnyttjats helt.

Flyktingmottagande

Utfall jämfört med budget

Verksamhet	Just budget 2011	Utfall 2011		Avvikelse	Avvikelse
Mnkr	KostnaderIntäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	2010
Flyktingmottagande	2,4	0,0	1,1	0,0	1,5
Summa	2,4	0,0	1,1	0,0	0,1
Avvikelse i %				54,2%	3,3%

Verksamheten redovisar ett överskott på 1,3 mnkr.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	1,3	0,0	0,0

Jämförelse prognoser – utfall

Antalet flyktingar har varit lägre än de prognoser som ligger till grund för nämndens budgettilldelning vilket resulterar i lägre kostnader.

Stadsmiljö

Verksamhet	Just budget 2011	Utfall 2011		Avvikelse	Avvikelse
Mnkr	KostnaderIntäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	2010
Parkskötsel	10,3	0,0	11,0	-0,8	0,6
Räntor o avskrivningar	2,1	0,0	2,2	0,0	-0,6
Summa	12,4	0,0	13,2	-0,8	0,0
Avvikelse i %				0,8%	0,0%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten visar ett mindre överskott om 0,1 mnkr.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	0,2	0,5	0,0

Jämförelse prognoser – utfall

Förskoleverksamhet

Verksamhet Mnkr	Just budget 2011 Kostnader	Just budget 2011 Intäkter	Utfall 2011 Kostnader	Utfall 2011 Intäkter	Avvikelse Netto	Avvikelse 2010
Resultatenheter	199,0	-2,0	196,1	-2,4	3,3	-3,7
Hyror och lokaldrift	25,5	0,0	40,9	-9,9	-5,5	6,9
Lokalåtgärder/Stimulansbidrag	5,0	0,0	5,8	0,0	-0,8	-0,8
Barn i behov av särskilt stöd	25,9	0,0	27,5	0,0	-1,6	1,8
Övrigt	31,2	-32,3	4,0	-19,6	14,5	5,0
Öppen förskola	1,6	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0
Summa	288,2	-34,3	275,9	-31,9	9,9	9,2
Resultatfond från 2010, överskott					5,3	9
Resultatfond till 2012, överskott					-8,6	-5,3
Summa efter resultatöverföring					6,6	12,8
Avvikelse i %					2,6%	5,5%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten redovisar ett överskott på 9,9 mnkr före resultatöverföring och 6,6 mnkr efter resultatöverföringar. Överskottet beror på att barnantalet under året ökat och att en avsatt reserv för att täcka underskott inom individ- och familjeomsorg för barn och unga inte helt har tagits i anspråk. Antalet barn har under året ökat med 139 stycken. Förvaltningen har under 2011 uppnått målet om barnomsorgsgaranti. Under året har 11 nya förskoleavdelningar öppnats vilket resulterat i ett underskott för hyror och lokaldrift. Kostnader för att täcka denna ökning har dock budgeterats under övrigt.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	9,9	15,7	1,3

Jämförelse prognoser – utfall

Resultatet försämrar något i förhållande till prognosen i tertialrapport 2. Detta beror på ökade kostnader för nyöppnade förskoleavdelningar samt ökade kostnader för barn i behov av särskilt stöd.

Äldreomsorg

Verksamhet Mnkr	Just budget 2011 Kostnader	Just budget 2011 Intäkter	Utfall 2011 Kostnader	Utfall 2011 Intäkter	Avvikelse Netto	Avvikelse 2010
Resultatenheter äldreomsorg	98,4	-2,6	98,3	-2,2	-0,3	0,8
Biståndsbedömning	13,0	0,0	14,8	0,0	-1,8	0,5
Hemtjänst o servicehus	135,4	-29,6	145,7	-32,6	-7,3	-4,5

Vård- och omsorgsboende, inkl hyror	328,9	-55,0	338,6	-54,9	-9,8	-9,6
Dagverksamhet	7,9	0,0	7,9	0,0	0,0	-1,1
Trygghetslarm	2,7	0,0	2,5	0,0	0,2	0,4
Övrigt	20,3	-6,0	11,9	-5,0	7,4	-3,5
Summa	606,6	-93,2	619,7	-94,7	-11,6	-17,0
Resultatfond från 2010, överskott					0,7	9
Resultatfond till 2012, överskott					-1,6	-5,3
Summa efter resultatöverföring					-12,5	12,8
Avvikelse i %					-2,4%	5,5%

Utfall jämfört med budget

Äldreomsorgens resultat för 2011 är ett underskott på 11,6 mnkr. Beställaren redovisar underskott på 13,4 mnkr. Detta underskott beror främst på fler beviljade hemtjänsttimmar i ordinärt boende än budgeterat. Även det genomsnittliga dygnspriset för köpta platser inom vård- och omsorgsboende har varit högre än budgeterat. Antalet månadsplaceringar inom särskilt boende har minskat från 578 plaster i januari till 564 platser i december. Antalet beställda hemtjänsttimmar överskrider planeringsnivån med i genomsnitt ca 3 000 timmar per månad vilket motsvarar cirka 9,1 mnkr. Under året har beställningarna av hemtjänsttimmar minskat från 36 292 i januari till 34 186 i december. Enligt de befolkningsprognoser som ligger till grund för äldreomsorgens budgettilldelning kommer antalet äldre med behov av insatser att fortsätta minska under 2012. Beställarens intäkter är högre än budgeterat på grund av ökade intäkter från äldreomsorgsavgifter samt ersättning för omkostnader i samband med planerad projektering av Farsta vård- och omsorgsboende.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	-11,6	-13,4	-0,9

Jämförelse prognoser – utfall

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Verksamhet	Just budget 2011		Utfall 2011		Avvikelse	Avvikelse
Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	2010
Biståndsbedömning	6,3	0,0	6,5	0,0	-0,2	-0,1
Insatser för personer med funktionsnedsättning	196,0	-26,5	194,8	-28,5	3,3	4,7
Summa	202,3	-26,5	201,3	-28,5	3,1	4,6
Avvikelse i %					1,7%	2,8%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten redovisar ett överskott på 3,1 mnkr. Beställarenheten funktionsnedsättning redovisar ett underskott på 2,8 mnkr beroende på flera insatser som inte kunnat täckas av enhetens så kallade fasta anslag. Utförarenheterna inom funktionsnedsättning redovisar ett sammanlagt överskott på 2,0 mnkr.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	3,1	0,9	1,1

Jämförelse prognoser – utfall

Avvikelsen mellan tidigare prognoser och utfall beror på förbättrade resultatet hos flera egna utförare.

Fritid och Kultur

Verksamhet Mnkr	Just budget 2011 Kostnader	Intäkter	Utfall 2011 Kostnader	Intäkter	Avvikelse Netto	Avvikelse 2010
Fritidsverksamhet	20,9	-0,1	21,0	-0,1	-0,1	-1,3
Kultur	1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,2
Kollo	2,9	-1,0	2,7	-1,1	0,3	0,3
Konsumentrådgivning	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	-0,4
Övrigt	2,1	0,0	0,6	0,0	1,5	2,0
Summa	27,3	-1,1	25,7	-1,2	1,7	0,8
Avvikelse i %					6,5%	3,3%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten redovisar ett överskott om 1,7 mnkr. Under hösten nystartade Morgongårdens fritidsgård i Hökarängen i renoverade lokaler. Den kostnadsökning detta innebar finns budgeterad under övrigt.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	1,7	0,0	0,0

Jämförelse prognoser – utfall

Utfallet förbättras något i förhållande till tidigare prognoser på grund av att kostnaderna i samband med den nystartade verksamheten på Morgongården inte blev så höga som förväntat samt att avsatta medel för oförutsedda kostnader inte använts.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhet Mnkr	Just budget 2011 Kostnader	Intäkter	Utfall 2011 Kostnader	Intäkter	Avvikelse Netto	Avvikelse 2010
Ekonomiskt bistånd	91,5	-2,3	83,9	-2,5	7,8	11,3
Handläggning	18,7	0,0	22,5	-0,2	-3,5	-1,6
Arbetsmarknadsåtgärder	13,8	-8,0	12,9	-6,7	-0,4	0,7
Summa	124,0	-10,3	119,2	-9,4	3,8	10,4
Avvikelse i %					3,4%	8,8%

Utfall jämfört med budget

Verksamheten för ekonomiskt bistånd redovisar ett sammanlagt överskott på 4,2 mnkr. I jämförelse med 2010 har antalet hushåll minskat medan genomsnittlig utbetalning per månad ökat. Ökning är mindre än den prognos som budgettilldelningen för 2011 baserades på. Under året har nämnden tilldelats ytterligare 5,3 mnkr i budgetjustering för ekonomiskt bistånd. Denna budgetjustering har bara delvis förbrukats.

Period	Utbetalt agresso (utbetalningsmånad tkr)	Utbetalt paraplyet (avseendemånad tkr)	Antal bidragshushåll
Januari	6 669	6 812	897
Februari	6 461	6 777	905
Mars	7 294	6 879	903
April	5 743	6 863	911
Maj	7 348	6 970	906
Juni	6 126	6 713	868
Juli	6 452	6 457	849
Augusti	7 972	6 330	837
September	6 557	6 562	846
Oktober	7 014	6 891	874
November	6 478	6 904	892
December	7 107	7 002	879
Genomsnitt/månad 2011	6 768	6 763	881
Genomsnitt/månad 2010	6 669	6 682	892

Arbetsmarknadsåtgärder redovisar ett mindre underskott om 0,4 mnkr. Orsaken till detta underskott är en justering av redovisningsprinciperna för beredskapsarbeten så att kostnaden för dessa belastar det räkenskapsår de uppkommer.

Mnkr	Bokslut	T 2	T 1
Nettoutfall	3,8	4,2	0,0

Jämförelse prognoser – utfall

Den mindre försämring av resultatet i förhållande till prognos i tertialrapport 2 beror på den förändrade redovisningsprincip för beredskapsarbeten som infördes i samband med bokslut 2011.

Resultatenheter

Resultatenheterna ska, enligt Stockholm stads regler för ekonomisk förvaltning, till 2012 föra med sig 100 procent av det uppkomna över- respektive underskott

som uppstått till följd av enhetens eget handlande. Förvaltningen bedömer att detta krav uppfylls för samtliga resultatenheter. Resultatöverföringen får maximalt uppgå till fem procent av enhetens bruttobudget för året. Resultatfonden får ha ett ackumulerat överskott på maximalt tio procent och ett underskott på maximalt fem procent av enhetens bruttobudget.

Förvaltningens resultatenheter är fördelade mellan områdena förskola, hemtjänst, servicehus och gruppboende för personer med funktionsnedsättning. Samtliga hemtjänstenheter utnyttjar delar av sina fonder under året och två av hemtjänstenheterna, Farsta södra och Farsta norra, tar med sig negativa fonder till 2012. De negativa fonderna uppgår till 18 tkr för Farsta södra och 17 tkr för Farsta norra. Två av förskolorna, Tallkrogens förskolor samt Gubbängens förskolor, använder delar av sina fonder, men samtliga förskoleenheter har med sig positiva fonder till 2012.

(tkr)	Brutto- budget	Fond från 2010	Årets resultat 2011	Överföring till 2012	Resultat i % av omslutning	Fond omslu
Resultatenheter						
Förskolor						
Tallkrogens förskolor	29 065	1 084	-126	959	-0,4%	3,3%
Gubbängens förskolor	38 436	362	-89	273	-0,2%	0,7%
Hökarängens förskolor	41 435	762	629	1 391	1,5%	3,4%
Sköndals förskolor	35 187	167	240	407	0,7%	1,2%
Förskolan centrala Farsta/Fagersjö	47 293	1 554	1 832	3 386	3,9%	7,2%
Farsta strands förskolor	24 954	1 389	795	2 184	3,2%	8,8%
Summa förskolor	216 370	5 318	3 281	8 599	1,5%	4,0%
Äldreomsorg						
Hemtjänst Farsta Norra	16 005	4	-21	-17	-0,1%	-0,1%
Hemtjänst Farsta Södra	9 010	4	-22	-18	-0,2%	-0,2%
Hemtjänst Farsta Västra	18 119	35	-9	26	0,0%	0,1%
Hemtjänst Farsta Östra	13 993	666	-12	654	-0,1%	4,7%
Edö servicehus	41 260	0	982	982	2,4%	2,4%
Summa äldreomsorg	98 387	709	918	1 627	0,9%	1,7%
Funktionsnedsättning						
Farsta gruppboende	22 301	0	55	55	0,2%	0,2%
Summa funktionsnedsättning	22 301	0	55	55	0,2%	0,2%
Summa totalt	337 058	6 027	4 253	10 280	1,3%	3,1%

Edö servicehus och Farsta gruppboende nyinrättades som resultatfonder i samband med verksamhetsplan 2011 och har därför ingen ingående fond. Båda dessa enheter för med sig positiva fonder till 2012, Edö servicehus fond uppgår till 982 tkr och Farsta gruppboendes fond uppgår till 55 tkr.

Analys av balansräkning

Bokslut med resultaträkning och balansräkning bifogas till årsredovisningen.

Förvaltningens balansomslutning har ökat med 18,3 mnkr jämfört med samma period 2010.

Tillgångar (mnkr)	31/12 2010	31/12 2011
Anläggningstillgångar	34,7	46,8
Kundfordringar	14,4	12,8
Diverse kortfristiga fordringar	8,0	10,2
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	25,2	30,7
Kassa och bank	0,3	0,4
Summa tillgångar	82,6	100,9

Anläggningstillgångar har ökat på grund av ökad investering. Kundfordringar har minskat, främst på grund av volymminskning. Diverse kortfristiga fordringar har ökat då förvaltningen har en ökad fordran på Migrationsverket för flyktingersättning. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter har ökat. Främst beror ökningen på uppbokning av projektmedel. Förvaltningen har även tecknat fler hyresavtal under året, främst beroende på utbyggnation av förskolor. Då hyrorna betalas i förväg påverkas de förutbetalda kostnaderna. Kassa och bank har en marginell förändring då förvaltningen hanterar lite mer egna medel inom verksamhet individ och familj.

Skulder och eget kapital (mnkr)	31/12 2010	31/12 2011
Eget kapital	18,5	-2,9
Kortfristiga skulder till kreditinstitut o kunder	-0,3	-0,4
Leverantörsskulder	-69,7	-67,1
Skuld till staten	-6,0	-2,5
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-25,1	-28,0
Summa skulder och eget kapital	-82,6	-100,9

Eget kapital har förändrats som en följd av förändringarna i balansräkningen samt påfyllning av resultatfonder. Leverantörsskulder har minskat marginellt på grund av volymminskning. Skuld till staten avser förutbetalda projektmedel och har minskat då fler statligt finansierade projekt är avslutade. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter har ökat. Till större delen beror ökningen på fakturering av boendehyror och lokalyror avseende februari gjordes i december och att förvaltningen bokfört lönekostnad för beredskapsarbete avseende december som utbetalas januari 2012.

Investeringar

(mnkr)	Budget 2011	T1 2011	T2 2011	Bokslut 2011
--------	-------------	---------	---------	--------------

Standpromenad Drevviken	2,2	2,2	2,2	2,1
Upprustning parkleken	5,0	5,9	5,9	5,8
Forsängen	0,5	0,0	0,0	0,1
Spontanidrottsyta	1,3	0,9	0,9	0,8
Hundrastgård Gubbängen	0,2	0,2	0,2	0,2
Plantering Gubbängen	0,2	0,2	0,2	0,2
Summa	9,4	9,4	9,4	9,2
Inventarier och maskiner	5,6	5,6	5,6	3,5
Totalt investeringar	15,0	15,0	15,0	12,7

Nämndens investeringsbudget för 2011 var 9,4 mnkr, varav 2,2 mnkr är medel för åtgärder enligt vattenprogrammet, och årets resultat är ett överskott på 0,2 mnkr. Detta överskott beror på att arbetet med strandpromenaden och parkleken Forsängen kostat mindre än beräknat. Överskottet har även gjort det möjligt att påbörja programarbetet inför kommande investering vid Farstaängen.

KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET:

3.2 Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva

● Uppfylls helt

Samarbetet mellan administrationens olika funktioner fortsätter och har utökats. Ekonomi- och personalfunktionerna har regelbundna möten och gemensamma projekt och arbetsgrupper, exempelvis med syfte att förenkla rutinerna för förvaltningens chefer för underlag till analys- och prognosarbete. Samtliga enhetschefer och biträdande enhetschefer har bjudits in till dialogmöten med tema ekonomi. Responsen var mycket god och deltagarantalet var högt.

Arbetet med lean-genomgångar och resultatbaserad styrning fortsätter och i detta arbete är förvaltningens strategiska funktioner involverade och drivande.

KF:s indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Administrationns andel av de totala kostnaderna (alla nämnder)	3,2 %	3,2 %	minska	2011
Antal tävlande i kvalitetsutmärkelsen (alla nämnder)	4 st	5 st	tas fram av nämnden	2011

NÄMNDMÅL:

Cheferna upplever att förvaltningens strategiska funktioner är ett stöd.

● Uppfylls helt

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Uppföljningsverktygen utvecklas och anpassas efter verksamhetens behov.	2011-01-01	2011-12-31	
☒ Utbildning anordnas för enhetschefer i prognossäkerhet och uppföljning	2011-01-01	2011-12-31	

NÄMNDMÅL:

Verksamheten bedrivs effektivt.

● Uppfylls helt

Bedömningen är att förvaltningens arbete bidrar till att kommunfullmäktiges mål uppnås. Under året har arbetet med internkontroll utvecklats och resultatet av de interkontroller som genomförts under 2011 redovisas i Bilaga 05 Internkontrollplan. Aktivitetsplanen har i stort sett följts. Projektet verksamhet och hälsa har 2011 omfattat 13 enhetschefer och biträdande enhetschefer samt cirka 180 medarbetare.

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
☒ Leangenomgångar genomförs.	2011-01-01	2011-11-30	
☒ Ta fram former för uppföljning och jämförelse.	2011-01-01	2011-11-30	
Kommentar: Cheferna har i olika former under flera tillfällen under året diskuterat uppföljning, resultat, trender och analys. Till stöd i arbetet har ett material tagits fram.			
☒ Utarbeta gemensamma processer för förvaltningens lokalhantering.	2011-01-01	2011-03-31	
☒ Utbildning om diarieföring och e-posthantering.	2011-01-01	2011-06-15	
☐ Utveckla och genomföra personalekonomisk uppföljning.	2011-01-01	2011-12-31	Avvikelse

Nämndens aktiviteter	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
----------------------	------------	-----------	-----------

Kommentar:

Arbetet med personalekonomisk uppföljning har genomförts till viss del genom månadsuppföljningar med både sjukfrånvaro och ekonomiskt utfall.

Synpunkter och klagomål**Förskola och fritid**

De flesta synpunkter som har inkommit till förskolorna uttrycker positiva upplevelser av verksamheterna. Klagomålen går inte att kategorisera, de har bland annat rört personalomsättning, sammansättning av barngrupper och nedskräpning och skadegörelse av förskolornas gårdar. Förskolorna för dialog med föräldrarna om inkomna synpunkter för att reda ut problemen och åtgärda alternativt förklara varför det inte är möjligt.

Fritidsverksamheten har inte fått några synpunkter på ordinarie verksamhet förutom återkommande önskemål om en parklek i Sköndal, en önskan som förvaltningen tillmötesgått under hösten. Sommarverksamheten som badbuss och Sportcamp, har fått många positiva synpunkter.

Vuxna

Enheten för försörjningsstöd har fått 15 klagomål angående bemötandet. Fem klagomål angående bemötande har inkommit till biståndsenheten funktionsnedsättning under året. Samtliga har åtgärdats och tagits upp på APT.

Barn och ungdom

Familjestödsenheten har fått klagomål om lyhördet i fastigheten för verksamheten, vilket åtgärdats med dörrbyten. Vidare har synpunkter framförts på att det inte finns män som arbetar med samarbetsamtal.

Äldre

Totalt har 58 synpunkter och klagomål från äldreomsorgen rapporterats till förvaltningen under året. Beställarenheten har tagit emot sju synpunkter som huvudsakligen handlat om handläggarnas tillgänglighet. Från de särskilda boendena har totalt 22 synpunkter registrerats. Synpunkterna har rört olika områden, till exempel möjligheter till promenader vintertid eller bemötande av närstående. Hemtjänstenheternas 29 registrerade synpunkter domineras av klagomål på städning som utförs av underleverantör.

Alla synpunkter har återkopplats och åtgärdats efter bedömning. Enheterna har tagit upp inkomna synpunkter på arbetsplatsträffar.

Övrigt

Intern kontroll

Farsta stadsdelsnämnd fastställde 2011-01-03 förvaltningens system för intern kontroll. Arbetsätt, planering och uppföljning av internkontrollarbetet i under 2011 har följt detta system.

Kontrollområden 2011

- *Ekonomisk uppföljning*
- *First card*
- *Hälsa- och sjukvårdokumentation inom äldreomsorgen*
- *Köp av vård och behandling (IoF)*
- *Tillämpning av personuppgiftslagen*
- *Tillämpning av ramavtal*

Förvaltningens genomförda kontroller bedömningar och förbättringsförslag redovisas i Bilaga 05 Internkontrollplan. Förvaltningsledningen har för sin del beaktat resultatet i den fortsatta verksamhetsutvecklingen. Resultatet ligger också till grund för fortsatt risk- och väsentlighetsanalys inom förvaltningen. Bland de åtgärder som vidtagits är bland annat:

- kontakter och påtryckningar för att controllers ska kunna ta del av verksamhetsbeslut i Paraplyet med de moderna verktyg som idag finns att tillgå i staden. Med modernare verktyg skulle uppföljningen och avstämning av de stora beställarenheternas alla beslut kunna förbättras och förenklas betydligt. De brister och den osäkerhet kring kostnadsutvecklingen som finns idag skulle kunna minskas.
- bättre process för månadsredovisningar till förvaltningsledningen som idag följer den bestämda tidplanen.
- införande av en elektronisk beställningsblankett som kommer att underlätta inköpshanteringen och också att bidra till bättre avtalstrohet.
- avropsblankett som säkrar processen vid all köp av vård inom IoF vuxna har kompletterats med genomförandeplan från utföraren. Till planen har också en checklista utarbetats som säkerställer att alla moment görs och bevakas. Rutiner har utvecklats när det gäller besök och planering inför utskrivningar.
- rutinerna för uppföljning av köp av vård och behandling inom individ och familjeomsorg BoU har utvecklats ytterligare. Enhetschefen gör månadsvisa avstämningar mot placeringar i Paraplyet.
- ytterligare informationsinsatser och särskilda kontroller har gjorts under året när det gäller förvaltningens betalkortsprocess (First card).

Bilagor

1. Agressorrapport
2. SLK -Blanketter
3. Bokslutsrapport
4. Nyckeltal
5. Internkontrollplan
6. Leasingblanketter
7. Kvalitetsredovisning